Mánudaginn 25. júní 1951.

Nr. 119/1950. **Ákæruvaldið** (Gunnar A. Pálsson cand. jur.)
gegn
Jónasi Sveinssyni, (Ólafur Þorgrímsson)
Guðrúnu Ólafsdóttur, (Einar Arnórsson)
Grími Thorarensen og (Egill Sigurgeirsson)
Sveini Halldórssyni (Theódór B. Líndal).

Setudómarar próf. Ólafur Jóhannesson og hrl. Ragnar Jónsson í stað hrd. Jóns Ásbjörnssonar og hrd. Jónatans Hallvarðssonar.

Sýknað af ákæru fyrir brot gegn 23. og 15. kafla hgl. nr. 19/1940. Brot gegn lögum nr. 41/1932.

Dómur Hæstaréttar.

Eftir uppsögu héraðsdóms hefur farið fram frekari rannsókn í málinu. Yfirlæknir handlæknisdeildar Landsspítalans, Guðmundur Thoroddsen, hefur svarað ýmsum spurningum, er sækjandi og verjendur ákærðu Jónasar Sveinssonar og Guðrúnar Ólafsdóttur hafa lagt fyrir hann. Þá hefur málið verið lagt af nýju tvisvar fyrir réttarmáladeild Læknaráðs.

I. Ákæra um fóstureyðingu.

1. Ákærði Jónas Sveinsson.

Ákærða Guðrún Ólafsdóttir, sem búsett var á Selfossi, hafði haft holdleg mök við ákærða Svein Halldórsson á öndverðu ári 1949. Hún telur sig hafa haft tíðir seint í febrúarmánuði það ár. Er tíðir brugðust síðari hluta marzmánaðar s. á., leit hún svo á, að hún mundi vera orðin þunguð. Skýrði hún ákærða Sveini frá þessu og kvaðst hafa í huga að láta eyða fóstri sínu. Tjáist ákærði Sveinn hafa verið því samþykkur, en taldi sig ekki þá hafa handbært fé til að greiða kostnað af fóstureyðingu. Í lok marzmánaðar s. á. fór Sveinn í siglingu, og kom hann ekki aftur fyrr en í maímánuði það ár.

Í aprílbyrjun s. á. gerði Guðrún för sína til Reykjavíkur og fór til bróður ákærða Sveins, Guðna Halldórssonar, Frakka-

stíg 15. Kveðst hún hafa beðið Guðna um að hjálpa sér til þess að fá lækni til að eyða fóstri sínu, en þeim ber ekki saman um það, hvernig hann vékst við því. Um Guðna er þess að geta, að bæði fortíð hans og hegðun í sambandi við mál þetta er með þeim hætti, að ekkert mark er takandi á skýrslum hans út af fyrir sig. Guðrún hélt síðan aftur heim til sín. Hinn 13. apríl fór hún aftur til Reykjavíkur, ræddi enn um fóstureyðingu við Guðna Halldórsson og sneri því næst heimleiðis hinn 16. s. m. Loks hélt Guðrún til Reykjavíkur laugardaginn 23. s. m. Segist hún þá hafa farið rakleitt til ákærða Jónasar, en hún kveðst hafa heyrt, að hann mundi vera fáanlegur til þess að framkvæma fóstureyðingu. Ákærða Jónasi og henni ber saman um það, að hún hafi þá farið þess á leit við hann, að hann eyddi fóstri hennar. Guðrún segir, að sér hafi skilizt á honum, að hann mundi vilja gera það, ef hún greiddi honum 1000 krónur, en síðar í prófum málsins hefur hún þó ekki viljað fullyrða, að hann hafi talað um neina greiðslu. Jónas kveðst hafa neitað því að verða við tilmælum hennar. Guðrún hvarf síðan frá Jónasi og fór heim til Guðna. Ber þeim Guðna saman um það, að hún hafi þá beðið hann um 1000 krónur að láni, en ekki fengið. Að kvöldi þess 25. s. m. hringdi hún til nafngreinds manns og bað hann um 1000 króna lán, en fékk synjun. Að morgni þriðjudagsins 26. apríl ók Guðni Halldórsson Guðrúnu niður að Kirkjuhvoli, þar sem ákærði Jónas hefur lækningastofu sína, án þess að hún hefði áður mælt sér þar mót við Jónas. Er talið, að klukkan hafi verið um 10.30, er hún kom til læknisins. Segist hún hafa beðið hann að eyða fóstri sínu og hafi hann verið fús til þess. Hann neitar því hins vegar eindregið, að hún hafi farið þess á leit, heldur hafi hún aðeins beðið hann um að athuga, hvort hún væri þunguð. Ákærði Jónas lét síðan ákærðu Guðrúnu leggjast upp á læknaborð. Fór hún úr buxunum, og voru fætur hennar settir í hnjástoðir. Guðrún kveður Jónas hafa farið með einhver verkfæri inn í fæðingarveg sinn. Hafi hana kennt allmikið til og sársaukinn verið mun meiri en hefði hún skorið sig í fingur. Hún hafi fundið sársaukakippi, misjafnlega mikla, og fannst henni sem þeir væru ekki yzt í leggöngunum, heldur ofar. Guðrún kveðst ekki geta sagt um það, hvort

nokkuð hafi komið niður af henni, en blóð hafi verið á áhaldi, er Jónas notaði, og hafi hann farið með það í þvottaskálina eftir aðgerðina, en hún hafi tekið 15—20 mínútur. Jónas kveðst hafa hagað athugun sinni þannig, að hann hafi fyrst þrýst fingrum annarrar handar á kvið Guðrúnar rétt ofan við lífbeinið, og þá strax sannfærzt um, að fyrirferðaraukning var ekki í kvið hennar. Ekki segist hann hafa farið með fingur sinn inn í fæðingargöngin upp að leginu og ýtt á kvið Guðrúnar með hinni hendinni til þess að fá legið á milli fingra sér, þ. e. hann hafi ekki framkvæmt svonefnda beggja handa þreifingu (bimanuel palpation). Í þess stað kveðst hann hafa notað þrjú verkfæri. Fyrst fór hann með legspegil í fæðingarveg Guðrúnar og opnaði hann, þannig að hann gat séð „portio". Þá kveðst hann hafa orðið þess var, að Guðrún var með smáblæðingu innst í leggöngunum og kringum legopið, og hafi hann haldið, að blæðingin væri byrjun á tíðum eða byrjandi fósturlát, en taldi hið fyrra miklu sennilegra. Þá hafi hann farið með kúlutöng með „tampon" á inn í fæðingarveginn og þurrkað blóð og slím, sem þar var fyrir. Fremra legopið hafi verið nokkuð útvíkkað og litur þess eðlilegur, en þó ef til vill í rauðara lagi. Hann kveðst hafa séð lítið sár, varla á stærð við einseyring í rönd legopsins og athugað það með kanna. Hins vegar neitar hann því að hafa farið með kannann eða nokkurt annað áhald inn í legopið. Niðurstaðan af skoðuninni hafi verið sú, að Guðrún væri ekki þunguð, og kveðst hann hafa skýrt henni frá því. Í öndverðum prófum málsins hélt Guðrún því fram, að hún hefði ekki haft neinar blæðingar á þessum tíma, þótt hún hafi síðar orðið margsaga um það atriði. Hún neitar því, að Jónas hafi skýrt henni frá því, að hún væri ekki vanfær, og telur sig ekki hafa vitað annað en að Jónas hefði eytt fóstri sínu. Hún kveðst hafa tjáð lækninum, er hún var risin af læknaborðinu og hafði klætt sig, að hún hefði enga peninga. Hafi hann þá sagt henni, að hún yrði að afla peninga og koma með þá strax, og skyldi hún þá fá lyfseðil. Hvoru tveggja þessu atriði neitar Jónas. Kveður hann Guðrúnu hafa farið þegar í stað án þess að bjóða greiðslu. Fór Guðrún síðan út í bíl til Guðna Halldórssonar, er beðið hafði fyrir utan húsið, og ók hann henni heim til sín

á Frakkastíg 15. Á leiðinni heim skýrði Guðrún Guðna frá því, að Jónas hefði eytt fóstri sínu. Guðrún tjáist hafa farið rétt á eftir í leigubifreið niður að Kirkjuhvoli og ætlað að hitta Jónas til að ræða við hann um greiðslu, en hann hafi þá verið farinn. Hélt hún þá aftur heim til Guðna og lagðist fyrir.

Laust fyrir hádegi sama dag sneri Guðni Halldórsson sér til rannsóknarlögreglunnar og skýrði henni frá því, að ákærði Jónas hefði eytt fóstri ákærðu Guðrúnar þenna sama morgun. Klukkan 3—4 um daginn fór rannsóknardómarinn ásamt héraðslækni og öðrum nafngreindum lækni á heimili Guðna Halldórssonar á Frakkastíg 15. Er þangað kom, lá Guðrún á bekk í náttkjól með sæng ofan á sér og hafði baðmull við kynfæri sín. Segir annar læknirinn, að blóð hafi ekki verið sjáanlegt þar, en hinn segir, að baðmullin hafi verið lituð blóði, þó ekki gegnblaut, heldur aðeins blóðblettur að innanverðu. Ekki sést, að framkvæmd hafi verið þar á staðnum eða síðar rannsókn á buxum þeim, sem Guðrún var í, þegar hún kom til ákærða Jónasar, á öðrum nærklæðum hennar eða áðurgreindri baðmull. Þá var og ekki rannsakað þá þegar, hvort nokkuð hefði komið niður af henni, frá því hún kom frá Jónasi.

Réttarpróf var háð á Frakkastíg 15 yfir Guðrúnu, og lýsti hún málavöxtum eins og að framan segir. Að því loknu var hún flutt á Landsspítalann og athuguð af Guðmundi Thoroddsen prófessor, er taldi ekki unnt, að svo komnu máli, að segja til um það, hvort fóstri hefði verið eytt úr henni. Úrskurðaði rannsóknardómarinn þá, að hún skyldi fyrst um sinn höfð undir eftirliti á Landsspítalanum. Hvorki var Guðrún einangruð á spítalanum né sérstakur vörður settur til að gæta hennar, er hirða skyldi og halda til haga öllu, sem frá henni kæmi, svo sem nauðsynlegt hefði verið.

Hinn 26. apríl, kl. 19, framkvæmdi Guðmundur Thoroddsen prófessor rannsókn á því, hvort fóstri hefði verið eytt úr henni þá um morguninn. Segir hann m. a. í skýrslu sinni, dags. 28. s. m., að engin blæðing hafi verið sýnileg á getnaðarfærum að utan, en lítilsháttar blóðvætl innst í leggöngum. Legopið hafi verið nokkuð útvíkkað, en ekkert rifið upp í það

og engin sýnileg för eftir tengur. Hann kveðst hafa þreifað um legið, sem virtist lítið eitt stækkað, „nokkuð mjúkt á pörtum og vel hreyfanlegt“. Síðar hefur hann lýst því, að enginn slímtappi hafi verið í legopi Guðrúnar og ekkert sár sjáanlegt í rönd legopsins. Loks segir hann: „Mér þykir ekki sennilegt, að þenna dag hafi verið tæmt út egg með fóstri hjá þessari stúlku, til þess eru leghálsgöng allt of þröng, þegar ofar dregur. Ómögulegt er að segja um það, hvort farið hefur verið upp í legið með verkfærum.

Sennilegt má telja, að stúlkan sé vanfær vegna tíðateppu, stækkunar á legi og litarbreytingar, en önnur þykktareinkenni finnast ekki, t. d. ekki vökvi í brjóstum.“

Samkvæmt sjúkraskrá hafði Guðrún, næstu nótt eftir að hún kom á spítalann og daginn eftir, lítilsháttar verki neðan til í kviðnum og lítilsháttar blæðingu um leggöng. Kvöldið hinn 27. apríl var hiti hennar 38,5. Var henni þá gefið penicillin, og féll þá hitinn. Samkvæmt sjúkraskrá og skýrslu Guðmundar prófessors Thoroddsens kom að kvöldi hins 28. apríl gegnum fæðingarveg hennar stykki, sem líktist eggbelgjum með kögri. Guðrún segist sjálf hafa orðið vör við, að eitthvað kom niður af henni, en ekki hefur tekizt að leiða í ljós, hver af hjúkrunarliði spítalans varð þess fyrst var og hirti það eða hvernig það var geymt til næsta dags, er yfirlæknirinn fékk það í hendur. Vefjarstykki þetta var síðan sent Rannsóknarstofu háskólans hinn 29. s. m., og rannsakaði Ólafur Bjarnason læknir það. Lýsti hann því, að þetta væru sýktir egghlutar, og er skýrsla hans tekin orðrétt upp í héraðsdóm. Þá hefur hann og eftir endurtekna skoðun á vefjarstykkinu borið það fyrir dómi, að ekki hafi verið unnt að greina fóstur í því. Ekki treystir hann sér til þess að segja neitt um það, hvort um heilt egg eða aðeins um hluta af eggi hafi verið að tefla. Um aldur eggsins taldi hann sig að rannsókn lokinni það eitt geta sagt, að það hefði ekki verið eldra en fjögurra mánaða. Guðmundur prófessor Thoroddsen telur sennilegast eftir stærð og ásigkomulagi legsins, að Guðrún hafi verið á öðrum mánuði meðgöngutímans, er hún kom til hans á spítalann.

Er rannsóknardómarinn hafði hinn 30. apríl fengið skýrslu

prófesssors Guðmundar Thoroddsens um það, að áðurnefnt vefjarstykki hefði komið frá Guðrúnu, var hún leyst undan eftirliti á spítalanum, án þess að áður væri kannað sérstaklega, hvort nokkuð væri eftir í legi hennar.

Heilsufar ákærðu Guðrúnar, eins og því hefur að framan verið lýst, ummerki á henni svo og vefjarstykki það, sem talið er hafa komið frá henni á Landsspítalanum, samrýmast að dómi réttarmáladeildar Læknaráðs því, að farið hafi verið með prjón eða kanna upp í leg hennar og þannig komið af stað fósturláti. Guðmundur Thoroddsen prófessor telur einnig, að ofangreind einkenni geti samrýmzt því, að fósturey ðing hafi verið framkvæmd, en fullyrðir hins vegar, að meiri líkur séu fyrir því, að fósturlátið hafi ekki verið af mannavöldum, heldur orðið ósjálfrátt, þar sem ummerki á Guðrúnu bendi til þess, að ákærði Jónas hafi ekki numið fóstrið burt, og þar sem mjög ólíklegt sé, að fóstrið sjálft ásamt nokkrum hluta fylgivefs þess, sem ekki hefur komið í leitirnar, hafi gengið niður af Guðrúnu á þeim stutta tíma, sem leið frá því, að hún fór frá ákærða Jónasi og þar til hún kom á spítalann, eða þann tíma, sem hún var á spítalanum.

Fór ákærðu Guðrúnar til ákærða Jónasar dagana 23. og 26. apríl 1949, upprunaleg skýrsla hennar um, að hún hafi þá ekki haft blæðingar, frásögn hennar um það, að hann hafi að beiðni hennar eytt fóstri hennar, og hegðun hennar og framangreint heilsufar, eftir að hún fór frá honum, veita sterkar líkur fyrir því, að hann hafi orðið valdur að fósturláti hennar. Hins vegar ber að líta á eftirtalin atriði: Ákærða Guðrún hefur reynzt reikul í framburði sínum og margsaga um fjölmörg atriði, sem máli skipta. Rannsókn á nærfötum hennar og baðmull svo og því, sem niður af henni kann að hafa komið á Frakkastíg 15, var látin undir höfuð leggjast. Hún var hvorki einangruð, er hún kom á Landsspítalann, svo sem nauðsyn bar til, né falin umsjá sérstaklega tilkvaddra hjúkrunarkvenna, sem hirtu og héldu til haga öllu því, er frá henni kæmi og gæti gefið vísbendingu um fósturlát og orsakir þess. Samkvæmt sjúkraskránni hefur vefjarstykki komið frá henni á spítalanum, en ekki hefur tekizt að leiða vitni að því, hvaða hjúkrunarkonur hafi hirt það, þannig að loku sé skotið fyrir

mistök. Hvorki hefur sjálft fóstrið fundizt né heldur er það í ljós leitt, hvenær það gekk niður af Guðrúnu. Er því ekki nægilega fyrir það girt, að fósturlát kunni að hafa orðið, áður en hún kom til ákærða Jónasar hinn 26. apríl 1949, enda hefur Guðmundur prófessor Thoroddsen, sá eini læknir, sem rannsakaði Guðrúnu, eftir að hún kom frá ákærða Jónasi 26. apríl, talið það líklegra, að fósturlátið hafi orðið ósjálfrátt, áður en Guðrún kom til Jónasar nefndan dag. Þegar litið er til alls þess, sem nú hefur verið rakið, þykir varhugavert að telja alveg fullnægjandi sannanir fram komnar fyrir því, að ákærði Jónas hafi eytt fóstri ákærðu Guðrúnar. Ber því að sýkna ákærða Jónas af ákæru fyrir brot á XXIII. kafla hegningarlaga nr. 19/1940.

2. Ákærða Guðrún Ólafsdóttir.

Með játningu ákærðu Guðrúnar er það sannað, að hún fór til ákærða Jónasar dagana 23. og 26. apríl 1949 og bað hann um að eyða fóstri, sem hún taldi sig ganga með. Samkvæmt því, sem að framan er rakið, verður ekki talið nægilega sannað, að hún hafi þá gengið með lifandi fóstur. Í 216. gr. laga nr. 19/1940 er svo kveðið á, að ónothæf tilraun kvenmanns til þess að eyða fóstri sínu sé refsilaus. Ber því einnig að sýkna hana af ákæru fyrir brot gegn XXIII. kafla nefndra laga.

II. Ákæra fyrir brot á 15. kafla hegningarlaganna.

1. Með skýrslum þeirra Gríms Thorarensens, Sveins Halldórssonar og Guðrúnar Ólafsdóttur og öðru því, sem leitt er í ljós um hegðun Jónasar Sveinssonar, þykir sannað, að hann hafi verið frumkvöðull að því, að ákærða Guðrún undirritaði hinn 15. júní 1949 yfirlýsingu (lögregluréttarskjal nr. 17) um það, að hún hefði haft blæðingar 22. og 23. apríl s. á. Skjal þetta var að hans tilhlutan sent Dómsmálaráðuneytinu. Yfirlýsing þessi braut í bág við fyrri framburð ákærðu Guðrúnar fyrir dómi, enda gekk hún og frá henni fyrir dómi síðar. Með framburði ákærðu Guðrúnar, ákærða Sveins og vitnisins Lárusar Bjarnasonar og öðru því, sem leitt er í ljós um hegðun ákærða Jónasar, er og sannað, að hann hefur einnig átt frumkvæði að því, að ákærða Guðrún gaf Ólafi hæstaréttarlögmanni Þorgrímssyni nýja skýrslu (lögreglu-

réttarskjal nr. 25) og að hann, þ. e. Jónas, þægði ákærða Sveini Halldórssyni í sambandi við öflun skýrslunnar. Í skýrslu þessari lýsti Guðrún framburð sinn fyrir dómi rangan í veigamiklum atriðum, en frá efni þessarar skýrslu gekk hún aftur, er fyrir dóm kom. Framangreint hátterni ákærða Jónasar varðandi lögregluréttarskjöl nr. 17 og 25 miðaði að því að fá samsökunaut sinn ákærðu Guðrúnu til að breyta fyrir dómi framburði sínum um atriði, sem þau voru bæði ákærð fyrir. Var háttsemi þessi honum því refsilaus, sbr. 143. gr. laga nr. 19/1940.

2. Aðstoð ákærða Gríms Thorarensens við útvegun yfirlýsingarinnar á lögregluréttarskjali nr. 17 og aðstoð ákærða Sveins Halldórssonar við útvegun á yfirlýsingunni á lögregluréttarskjölum nr. 17 og 25 var einnig hlutdeild í refsilausum verknaði ákærða Jónasar, og á þetta hátterni þeirra Gríms og Sveins ekki undir neitt ákvæði í 15. kafla hegningarlaganna. Ber því að sýkna þá af ákæru fyrir brot á þessum kafla hegningarlaganna.

III. Ákæra um brot á lögum nr. 47/1932 um lækningaleyfi o. fl.

Með eigin játningu ákærða Jónasar er það sannað, að hann sótthreinsaði hvorki hendur sínar né tæki við framangreinda rannsókn á ákærðu Guðrúnu og gætti þannig ekki réttra sóttvarnarráðstafana. Varðar þetta við 6. sbr. 18. gr. laga nr. 47/1932. Þykir refsing hans hæfilega ákveðin 3000 króna sekt til ríkissjóðs, sem afplánist 15 daga varðhaldi, ef hún greiðist ekki innan 2 vikna frá birtingu dóms þessa.

IV. Um málskostnað o. fl.

Samkvæmt úrslitum máls þessa og þar sem ákærði Jónas hefur torveldað rannsókn málsins og gert hana miklu umfangsmeiri en efni stóðu til með öflun fyrrgreindra yfirlýsinga í lögregluréttarskjölum nr. 17 og 25, þykir rétt, sbr. 8. gr. laga nr. 28 frá 1893, að dæma honum að greiða helming alls kostnaðar af sökinni bæði í héraði og fyrir Hæstarétti, en að hálfu greiðist hann úr ríkissjóði.

Sakflytjendur skulu fá laun sem hér segir: Sækjandi í Hæstarétti, kr. 6000.00. Verjandi ákærða Jónasar Sveinssonar í héraði, kr. 2000.00, og verjandi hans í Hæstarétti, kr.

3500.00. Verjandi ákærðu Guðrúnar Ólafsdóttur í héraði, kr. 800.00, og verjandi hennar í Hæstarétti, kr. 3500.00. Verjandi ákærða Gríms Thorarensens í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals kr. 3000.00, og verjandi ákærða Sveins Halldórssonar í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals kr. 3000.00.

Ólafur Þorgrímsson hæstaréttarlögmaður tók að tilhlutan ákærða Jónasar Sveinssonar skýrslu af ákærðu Guðrúnu Ólafsdóttur (lögregluréttarskjal nr. 25), í stað þess að bjóða henni fylgd sína til rannsóknardómarans og aðstoð þar, eftir því sem kostur væri. Ber að víta hæstaréttarlögmanninn fyrir þessa framkomu.

Í svarræðu sinni í Hæstarétti gætti skipaður sækjandi, Gunnar A. Pálsson cand. jur., ekki hófs í orðum í garð ákærða Jónasar Sveinssonar né í garð verjanda hans og verjanda ákærðu Guðrúnar. Verður að átelja þetta.

Dómsorð:

Ákærði Jónas Sveinsson greiði 3000 króna sekt í ríkissjóð, og komi 15 daga varðhald í stað sektarinnar, ef hún greiðist ekki innan 2 vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákærðu Guðrún Ólafsdóttir, Grímur Thorarensen og Sveinn Halldórsson skulu vera sýkn af kröfum ákæruvaldsins í máli þessu.

Allur kostnaður af sökinni greiðist af hálfu úr ríkissjóði, en að hálfu af ákærða Jónasi Sveinssyni, þar með talin laun skipaðs sækjanda í Hæstarétti, cand. juris Gunnars A. Pálssonar, kr. 6000.00, laun talsmanns ákærða Jónasar Sveinssonar í héraði, hæstaréttarlögmanns Eggerts Claessens, kr. 2000.00, og laun skipaðs verjanda hans í Hæstarétti, Ólafs hæstaréttarlögmanns Þorgrímssonar, kr. 3500.00, laun skipaðs verjanda ákærðu Guðrúnar Ólafsdóttur í héraði, Guðjóns Hólms Sigvaldasonar héraðsdómslögmanns, kr. 800.00, og skipaðs verjanda hennar í Hæstarétti, Einars Arnórssonar hæstaréttarlögmanns, kr. 3500.00, laun skipaðs verjanda

ákærða Gríms Thorarensens í héraði og fyrir Hæstarétti, Egils Sigurgeirssonar hæstaréttarlögmanns, samtals kr. 3000.00, og laun skipaðs verjanda ákærða Sveins Halldórssonar í héraði og fyrir Hæstarétti, Theódórs B. Líndals hæstaréttarlögmanns, samtals kr. 3000.00.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Dómur aukaréttar Reykjavíkur 18. júlí 1950.

Ár 1950, þriðjudaginn 18. júlí, var í aukarétti Reykjavíkur, sem haldinn var í skrifstofu réttarins af Valdimar Stefánssyni sakadómara kveðinn upp dómur í málinu nr. 2742—2745/1950: Ákæruvaldið gegn Jónasi Sveinssyni, Guðrúnu Ólafsdóttur, Grími Thorarensen og Sveini Halldórssyni, sem dómtekið var hinn 7. s. m.

Mál þetta er að fyrirlagi Dómsmálaráðuneytisins höfðað af ákæruvaldsins hálfu gegn þeim Jónasi Sveinssyni lækni, til heimilis á Bergstaðastræti 67 hér í bæ, til refsingar og réttindamissis fyrir brot gegn XXIII. sbr. VII. kafla og XV. sbr. III. kafla almennra hegningarlaga nr. 19 12. febrúar 1940 og lögum nr. 47 1932 um lækningaleyfi og fleira svo og gegn Guðrúnu Ólafsdóttur saumastúlku, til heimilis á Austurvegi 2 á Selfossi, fyrir brot gegn XXIII. sbr. III. kafla hegningarlaganna og gegn þeim Grími Thorarensen fulltrúa og Sveini Halldórssyni sjómanni, báðum til heimilis á Selfossi, fyrir brot gegn XV. sbr. III. kafla hegningarlaganna.

Ákærðu eru komin yfir lögaldur sakamanna.

Ákærði Jónas Sveinsson er fæddur 7. júlí 1895 að Ríp í Hegranesi og hefur, svo kunnugt sé, sætt eftirtöldum kærum og refsingum:

Í Reykjavík:

1937 12/11 Undir rannsókn út af ökuóhappi. Skýrsla send hlutaðeigandi vátryggingarfélagi. Ekki talin ástæða til réttarmeðferðar.

1949 29/12 Sátt, 100 kr. sekt fyrir brot á lögreglusamþykkt og umferðarlögum.

Ákærða Guðrún Ólafsdóttir er fædd 25. júlí 1924 að Eystra-Geldingaholti í Gnúpverjahreppi og hefur, svo kunnugt sé, hvorki sætt kærum né refsingum.

Ákærði Grímur Thorarensen er fæddur 7. júní 1920 að Selfossi og hefur, svo kunnugt sé, sætt eftirtöldum kærum og refsingum:

Í Árnessýslu:

1945 18/12 Sátt, 20 kr. sekt fyrir ólöglegt bifreiðastæði.

1946 21/8 Sátt, 20 kr. sekt fyrir brot á lögreglusamþykkt.

1948 23/10 Sátt, 30 kr. sekt fyrir brot gegn umferðarlögum.

Ákærði Sveinn Halldórsson er fæddur 16. desember 1926 í Vestmannaeyjum og hefur, svo kunnugt sé, sætt eftirtöldum kærum og refsingum:

Í Reykjavík:

1944 5/5 Kærður fyrir þjófnað. Samkvæmt bréfi Dómsmálaráðuneytisins

14/8 1944 skal saksókn niður falla gegn því skilyrði, að ákærði verði í 2 ár undir hæfilegu eftirliti. Málið skal tekið upp, ef hann gerist sekur um nýtt brot á eftirlitstímanum eða óhlýðnast fyrirmælum eftirlitsmanns.

1945 17/5 Sátt, 100 kr. sekt fyrir brot gegn 1. mgr. 20. gr. bifreiðalaga.

Í Árnessýslu:

1949 25/8 Sátt, 100 kr. sekt fyrir líkamsárás, skaðabætur kr. 408.80.

Atvik í máli þessu eru margþætt, og þykir gleggst að rekja málavexti í þáttum eftir rannsókn málsins.

I.

Málavextir samkvæmt réttarrannsóknum 26. apríl—17. maí 1949.

Síðla árs 1947 flutti ákærða Guðrún Ólafsdóttir frá foreldrum sínum á fæðingarstað sínum að Selfossi í Árnessýslu. Vann hún þar fyrst í hálft ár í veitingahúsi, en síðan í saumastofu. Hún hefur ekki gifzt eða verið heitbundin. Hún kynntist ákærða Sveini Halldórssyni, og veturinn 1948—1949 höfðu þau við og við samfarir saman og ætíð án þess að viðhafa varúðarráðstafanir gegn getnaði. Ákærða Guðrún hefur borið, að hún hafi ekki haft samfarir við aðra karlmenn á þessum tíma.

Seinni hluta marzmánaðar 1949, um viku eftir, að sá tími var kominn, að hún átti venju samkvæmt að hafa fengið tíðir, án þess að hún fengi þær, fór hana að gruna, að hún myndi vera orðin ófrísk. Skýrði hún ákærða Sveini strax frá því, að hún myndi vera orðin ófrísk og af völdum hans. Kom honum þetta ekki mjög á óvart, og vissi hann, að hann myndi vera valdur að þunga hennar. Hún skýrði honum frá því, að hún vildi láta eyða fóstrinu, og kvaðst hann mundu samþykkja það, ef hún vildi láta gera það.

Þá gat hann þess, að hann hefði ekki handbæra peninga, en ef hún yrði fyrir útgjöldum vegna eyðingar fóstursins, myndi hann greiða síðar þau útgjöld hennar. Lengra var ekki samtal þeirra um málið, og var þannig ekkert nánar talað um eyðingu fóstursins, hver, hvar og hvenær skyldi framkvæma hana eða nokkuð annað í sambandi við hana. Fór ákærði þremur dögum síðar með flutningaskipi til Englands.

Ákærða Guðrún hefur borið það, að hún hafi ekki haft ástæður til þess að eiga barn. Orsakir þesssa kveður hún hafa verið fjárhagslegar og einnig erfiðleika, sem hefðu verið á því fyrir hana að vera með óskilgetið barn. Enn fremur hafi foreldrar hennar haft andúð á ákærða Sveini og sambandi hennar við hann, og áleit hún, að barn hennar, sem hann væri faðir að, myndi ekki verða mjög velkomið á heimili foreldra hennar.

Nokkrum dögum og áreiðanlega ekki meira en viku eftir að ákærða Guðrún fékk gruninn um, að hún væri orðin ófrísk og skýrði ákærða Sveini frá honum, fór hún heiman frá sér á Selfossi til Reykjavíkur til að reyna að fá fóstri sínu eytt. Hitti hún Guðna Halldórsson bifreiðarstjóra, Frakkastíg 15 hér í bæ, bróður ákærða Sveins, á Frakkastíg 15. Ber þeim saman um, að það hafi verið laugardaginn 2. apríl 1949. Ákærða Guðrún skýrði Guðna frá því, að hún héldi, að hún væri ófrísk orðin af völdum

ákærða Sveins. Kvaðst hún vilja láta eyða fóstrinu og bað um hjálp Guðna til að útvega lækni til að eyða því. Guðni neitaði að verða við þessu. Ákærða Guðrún dvaldist á Frakkastíg 15 um nóttina, en fór svo daginn eftir austur að Selfossi.

Daginn fyrir skírdag, miðvikudaginn 13. apríl f. á., fór ákærða Guðrún aftur að austan til Reykjavíkur til að tala við Guðna. Ræddi hún við hann heima hjá honum um það sama, sem hún hafði áður talað við hann 2. apríl. Guðni neitaði enn að veita nokkra hjálp til þess, að fóstri hennar yrði eytt. Dvaldist hún á Frakkastíg 15 til laugardags 16. apríl, en þá fór hún heim til sín að Selfossi.

Laugardagsmorguninn 23. apríl f. á. fór ákærða Guðrún enn austan frá Selfossi til Reykjavíkur. Fór hún rakleitt og án þess að vera búin að hitta eða tala áður við Guðna Halldórsson til ákærða Jónasar Sveinssonar til þess að fá hann til að eyða fóstri hennar. Hún kveður, að enginn hafi bent henni á að fara til ákærða Jónasar í þessu skyni, en að hún hafi verið búin að heyra það af einhverjum gömlum orðrómi, að hann myndi ef til vill vera fáanlegur til að framkvæma þetta verk. Hún hitti hann á lækningastofu sinni í Kirkjuhvoli. Hún kveður, að þetta hafi verið greindan laugardagsmorgun, og telur hann ekki ósennilegt, að það hafi verið þann dag. Hún skýrði honum frá því, að hún héldi, að hún væri orðin ófrísk, og fór hún þess á leit við hann, að hann eyddi fóstri hennar. Hún kveður, að hann hafi ekki lofað því með orðum að eyða fóstri hennar, en að henni hafi skilizt á svari hans, að hann myndi gera það, ef hún greiddi honum 1000 krónur. Hafi hún sagzt ætla að athuga málið, en ekki getið um það, að hún átti ekki 1000 krónur til. Hann kveðst hins vegar hafa neitað því að eyða fóstri, sem hún gengi með, og hefur eindregið neitað því að hafa nefnt 1000 krónur eða nokkra aðra fjárhæð í þessu sambandi. Þeim ber báðum saman um, að hann hafi spurt hana að nafni og hvaðan hún væri og að hún hafi svarað því. Þá spurði hann hana að því, hvenær hún hefði haft seinast tíðir. Þau eru ekki ásátt um svar hennar. Hann kveður, að hún hafi sagt, að hún hafi haft seinast tíðir í fyrrihluta janúarmánaðar eða um hann miðjan. Hún kveðst hafa svarað því, að hún hefði ekki haft tíðir í tvo mánuði og ekki nefnt nafn neins mánaðar.

Ákærði Jónas kveður, að frekari orðaskipti hafi ekki farið á milli þeirra í þetta skipti og hafi ákærða Guðrún síðan farið frá honum. Hún hefur hins vegar staðhæft, að hann hafi sagt henni í þetta skipti, að ef fóstri hennar yrði eytt, myndi hún þurfa að liggja rúmföst í 3—4 daga, en hún muni ekki fyllilega, hvort hann sagði þetta við hana alveg að fyrra bragði eða eftir spurningu hennar. Hann hefur eindregið neitað því að hafa talað nokkuð við hana um legu, eftir að fóstri hennar hefði verið eytt. Þá hefur hún staðhæft, að hann hafi skýrt henni frá því að fyrra bragði, að hún mætti ekki segja nema nánustu aðstandendum, sem hún lægi hjá eftir eyðingu fóstursins, frá því, að fóstri hennar hefði verið eytt. Hann hefur neitað því eindregið að hafa sagt þetta við hana. Þeim ber báðum saman um, að dvöl hennar hjá honum hafi verið mjög stutt, og skoðaði hann hana ekki neitt.

Nokkru eftir hádegi þenna sama dag hitti ákærða Guðrún Guðna Halldórsson heima hjá honum og skýrði honum frá því, að ákærði Jónas myndi eyða fóstri hennar, ef hún greiddi honum (ákærða Jónasi) 1000 krónur. Bað hún Guðna um að lána sér þessa fjárhæð til að greiða ákærða Jónasi. Guðni kvaðst hvorki geta né vilja láta hana fá peninga til þessa.

Ákærða Guðrún dvaldist nú næstu daga hjá Guðna á Frakkastíg 15. Mánudagskvöldið 25. apríl hafði hún orð á því við Guðna, að hún þekkti fáa hér í bænum, sem hún myndi geta leitað til um peningalán. Guðni man, að hún talaði um mann, sem ætti heima á Lindargötu, sem hún ætlaði að reyna að fá peninga hjá. Hún man, að hún minntist á Þorstein Þorsteinsson, Lindargötu 30, í þessu sambandi, en þau eru gamlir sveitungar. Hún fór síðan frá og var í burtu nokkra stund. Hringdi hún til Þorsteins og bað hann að lána sér 1000 krónur. Hún gat ekki um það, til hvers hún ætlaði að nota peningana, og Þorsteinn spurði hana heldur ekki um það. Hann sagðist ekki geta lánað henni neina peninga, og slitu þau síðan samtalinu. Ákærða Guðrún kom svo aftur til Guðna og sagði honum, að hún hefði talað við Þorstein og hann hefði ekki getað hjálpað henni um peninga.

Næsta morgun, þriðjudaginn 26. apríl, bað ákærða Guðrún Guðna Halldórsson um að aka henni til ákærða Jónasar á lækningastofu hans í Kirkjuhvoli. Hún talaði ekki um það við Guðna, hvað hún vildi ákærða Jónasi, og spurði Guðni hana heldur ekki að því. Guðni kveðst samkvæmt framansögðu hafa vitað, að ákærðu Guðrúnu hefði ekki tekizt að fá nokkra peninga, og því ekki hafa búizt við, að hún væri að fara til ákærða Jónasar til að láta hann eyða fóstri hennar. Guðni ók ákærðu Guðrúnu í bifreið sinni niður að Kirkjuhvoli. Fór hún fyrst inn í húsið til að vita, hvort ákærði Jónas væri við, og þegar hún komst að því, að svo var, fór hún aftur út til Guðna og bað hann um að bíða, á meðan hún væri hjá ákærða Jónasi.

Síðan fór ákærða Guðrún inn á lækningastofuna til ákærða Jónasar, og mun klukkan þá líklega hafa verið um 10.30. Ákærða Guðrún kveðst ekki hafa þurft að bíða neitt til þess að geta komizt inn til hans. Ber mjög á milli framburða þeirra um, hvað þar gerðist. Ákærða Guðrún kveðst hafa borið upp fyrra erindi sitt, sem sé beðið ákærða Jónas um að eyða fóstri hennar, og hafi hann samþykkt að gera það. Ákærði Jónas neitar því hins vegar eindregið, að hún hafi beðið hann um að eyða fóstri hennar, heldur hafi hún aðeins beðið hann um að athuga, hvort hún myndi vera ófrísk, og hafi hann samþykkt að athuga það. Lagðist ákærða Guðrún svo upp á lækningaborð í lækningastofunni, fór úr buxunum og fætur hennar skildir sundur á stultum (settir í hnjástoðir).

Ákærða Guðrún kveður, að ákærði Jónas hafi síðan farið með ýmis verkfæri inn í fæðingarveg hennar og hvert tækið inn eftir annað, en hún hafi ekki vitað, hvers konar verkfæri þetta hafi verið. Hún vissi ekki annað en að hann væri að framkvæma fóstureyðingu hjá henni. Hana hafi kennt talsvert til. Sársaukinn við aðgerðina hafi verið þó nokkuð mikill og mun meiri heldur en t. d., ef hún hefði skorið sig í fingur. Hún hafi fundið misjafnlega mikla sársaukakippi, og henni fundizt sem þeir væru ekki efst í

leggöngunum heldur ofar. Hún hafi ekki hljóðað, en svitnað, þegar hún fann til sársaukans, en ákærði Jónas hafi deyft hana. Hún geti ekki sagt um, hvort nokkuð hafi verið tekið eða komið niður af henni, en ákærði Jónas hafi farið með töng eða annað verkfæri í þvottaskál, eftir að hann hafi verið með það í fæðingarvegi hennar. Hún hafi séð, að blóð var á áhaldinu, en kveður, að lítið hafi blætt eftir aðgerðina. Hún minnist þess ekki, að ákærði Jónas hafi þreifað eða þrýst á kvið hennar eða farið með fingur sinn inn í leggöng hennar og þrýst með hinni hendinni niður á við á kvið hennar. Man hún ekki betur en að hann færi strax með verkfærin inn í leggöng hennar, eftir að hún var komin á lækningaborðið. Hún heldur, að aðgerðin sjálf hafi staðið um a. m. k. 15—20 mínútur.

Ákærði Jónas hefur borið það, að hann hafi aðeins skoðað ákærðu Guðrúnu til að athuga, hvort hún myndi vera ófrísk. Hann hafi ekki spurt hana að því, hvort hún hefði átt barn áður. Hann hafi fyrst þrýst fingrum annarar handar á kvið hennar, rétt ofan við lífbeinið, en alls ekki getað fundið á því, að hún væri ófrísk. Hann hafi strax sannfærzt um það, að fyrirferðaraukning hafi ekki verið hjá henni í kviðnum og að það væri ekki rétt, sem hún hafði sagt honum, að hún væri búin að ganga með að minnsta kosti í 3 mánuði, sem hafi verið tími sá, sem honum hafi skilizt á henni, að hún teldi sig vera búna að ganga með. Þess vegna hafi hann notað þrjú áhöld, speculum, kúlutöng og kanna (augnsondu með blaði í miðju) við skoðunina á ákærðu Guðrúnu. Hann hafi ekki sótthreinsað tækin fyrir skoðunina og muni hann ekki, hvenær það hafi seinast verið gert. Hann sótthreinsaði ekki áður tæki, sem hann notaði við slíka skoðun, sem hér ræðir um. Hann hafi ekki notað hanzka við skoðunina, og hann hafi ekki sjálfur verið sérstaklega sótthreinsaður, og muni hann ekki eftir því, hvort hann hafi þvegið sér um hendurnar á lækningastofunni fyrir skoðunina.

Ákærði Jónas kveðst hafa notað áhöldin þrjú svo, að fyrst hafi hann farið með speculum inn í fæðingarveginn (leggöngin), opnað tækið, eins og hafi þurft til þess að geta séð „portio". Á tækinu sé skrúfa til að stilla og festa það, eins og þurfti, (sjálfhaldandi speculum) og hafi hann stillt tækið og fest það. Síðan hafi hann farið með kúlutöngina með „tampon" á inn í fæðingarveginn og þurrkað blóð og slím, sem þar hafi verið, og hreinsað legopið. Fremra legopið hafi verið nokkuð útvíkkað og litur opsins eðlilegur, en ef til vill þó í rauðara lagi. Ákærði Jónas kveðst síðan hafa séð, að lítið sár, eða „erosion", varla á stærð við einseyring, hafi verið á rönd legopsins. Hafi hann stungið kannanum í sárið og kannað eiginleika þess. Kanninn hafi ekkert gengið inn í sárið (erosionina), sem honum hafi virzt vera venjuleg algeng „erosion". Því næst hafi hann sett kompressu við ytri fæðingarpartana, en losað síðan skrúfuna á speculum og tekið tækið í burtu. Annað hafi hann ekki gert við ákærðu Guðrúnu, og heldur hann, að umrædd athöfn hafi tekið um 10—15 mín. Verkfærin hafi verið blóðug og hafi hann látið þau í þvottaskál (vask), sem rennandi vatn var í, og látið vatn renna á þau. Seinna um daginn hafi hann þvegið

verkfærin upp í köldu vatni, þurrkað þau og látið svo á borð á lækningastofunni í næsta herbergi við biðstofuna, að því er hann minnir.

Ákærði Jónas hefur neitað því að hafa farið með kannann eða nokkurt annað áhald inn í legopið eða að hafa farið með fingur sinn inn í vagina upp að leginu (þ. e. ekki gert bimanuel palpation) eða ýtt á kvið ákærðu Guðrúnar með hinni hendinni til að fá legið þannig á milli fingra sér. Hann kveðst ekki hafa neitt athugað frekara stærð legsins, þegar hann hafði fengið þá skoðun, að ákærða Guðrún væri ekki búin að ganga með í 3 mánuði. Hann hefur einnig neitað því að hafa deyft ákærðu Guðrúnu eða að annaðhvort þeirra hafi nokkuð minnzt á deyfingu. Ákærða Guðrún kveðst hins vegar hafa látið orð falla um, hvort ekki væri hægt að deyfa hana, og hann svarað því játandi. Hún hafi þá spurt hann að því, hvort það myndi ekki vera lengi að dofna, og hann svarað, að það myndi taka um 5 mínútur. Ekkert hafi verið rætt meira um deyfingu og hafi hún aldrei orðið vör við, að hún væri deyfð.

Ákærði Jónas hefur eindregið neitað því, að nokkuð hafi komið eða farið niður af ákærðu Guðrúnu. Í réttarhaldi 26. apríl bar ákærði Jónas, að konan, sem reyndist vera ákærða Guðrún, hefði verið með blæðingu, og í réttarhaldi 27. apríl, að hann hafi haldið, að þetta væri venjuleg tíðablæðing. Í réttarhaldi tveimur dögum síðar bar hann, að ákærða Guðrún hefði verið með smáblæðingu, sem hann hafi haldið, að væri byrjun á tíðum eða byrjandi fósturlát, og aðspurður, hvers vegna hann hafi ekki minnzt á byrjandi fósturlát í fyrri framburði sínum, svaraði hann því, að hann hafi verið sannfærður um, að blæðingin væri ekki annað en byrjun á tíðum. Hann kveðst ekki hafa getað séð, að ákærða Guðrún væri ófrísk og hafi hann sagt henni, að hún væri ekki ófrísk. Hann kveður, að engin blæðing hafi verið sjáanleg að utan og hafi hann ekki séð hana fyrr en hann hafði komið speculum fyrir, enda hafi hún verið innst inni í leggöngunum og í kringum legopið. Ákærða Guðrún hefur hins vegar borið það, að hún hafi ekki vitað til þess, að hún væri með nokkra blæðingu, þegar hún kom til ákærða Jónasar í þetta skipti, og sé áreiðanlegt, að ekkert hafi blætt niður. Þá hefur hún eindregið neitað því, að hann hafi sagt henni, að hún væri ekki ófrísk. Ákærða Guðrún bar það margsinnis, að hún myndi það vel, að þegar hún var ennþá á lækningaborðinu eða þegar hún var að rísa upp af því, hafi ákærði Jónas minnzt á tvíbura og talið sennilegt, að hér hefði verið um tvíbura að ræða. Ákærði Jónas hefur hins vegar eindregið neitað því að hafa sagt nokkur slík orð eða að hafa nokkuð minnzt á tvíbura við hana.

Ákærða Guðrún hefur borið það, að þegar ákærði Jónas hafði lokið athöfn sinni við hana, hafi hann sagt, að þetta væri búið, og hún þá litið svo á, að ekkert væri því til fyrirstöðu, að hún færi heim til sín. Ákærði Jónas man ekki, hvort hann lét orð falla í lok skoðunarinnar um, að nú væri þetta búið.

Ákærði Jónas kveður, að eftir skoðunina hafi ákærða Guðrún klætt sig strax, þrifið töskuna sína, litið fljótlega niður í hana og sagt, að hún hefði ekki neina peninga, og því næst hlaupið rakleitt út og hann ekki séð hana

eftir það. Hafi hann þá ekkert verið farinn að tala um þóknun til hans fyrir skoðunina og ekkert frekara samtal farið á milli þeirra. Ákærða Guðrún kveður hins vegar, að þetta sé mjög rangt hjá ákærða Jónasi. Framburður hennar er sá, að þegar hún hafi verið risin upp af lækningaborðinu, hafi hún spurt hann að því, hvort það væri hætta á því, að hún yrði mikið veik og hvernig færi, ef svo yrði. Hann hafi svarað því, að hann byggist ekki við því, að hún yrði mikið veik, og skildist henni á honum, að hann ætlaði sjálfur að annast hana í slíku tilfelli. Þegar hún var búin að klæða sig, hafi hún tekið peningaveski sitt fram og litið í það og sagt við hann, að hún hefði ekki neina peninga. Hún hafi litið í veskið aðeins til málamynda, þó að hún hafi vitað, að í því voru engir peningar. Ákærði Jónas, sem hafi ekki verið farinn í þetta skipti að minnast á þóknun, hafi nú sagt við hana, að hún yrði að útvega peninga, en ekki nefnt upphæðina, og yrði hún að koma með þá rétt strax. Hafi henni skilizt á honum, að hann vildi fá peningana þenna sama dag. Einmitt í þessu hafi hann að fyrra bragði haft orð á því, að hún skyldi fá lyfseðil, en hann hafi ekki nefnt við hverju. Minnir hana, að hann hafi þá verið við skrifborð og ritað eitthvað, og hafi hún haldið, að hann væri að rita lyfseðilinn. Hún hafi spurt hann að því, hvort hún gæti fengið lyfseðilinn, og hann svarað þá, að hún fengi hann, þegar hún kæmi aftur, þ. e., þegar hún kæmi með peningana, eins og hún hafði skilið orð hans. Ákærða Guðrún kveður, að ekki hafi orðið meira úr samtali þeirra, og hafi hún svo farið í burtu frá honum.

Hann hafi ekki minnzt á við hana, að það væri refsivert fyrir þau, ef hann eyddi fóstri hennar, en henni hafi skilizt á honum, að þetta væri ekki leyfilegt og yrði að fara leynt, vegna þeirra fyrri ummæla hans um, að hún mætti ekki segja öðrum frá því, ef hann eyddi fóstri hennar, nema nánustu aðstandendum, sem hún lægi hjá eftir fóstureyðinguna. Ákærði Jónas hefur eindregið neitað því, að núgreint samtal milli hans og ákærðu Guðrúnar hafi farið fram. Sérstaklega kveðst hann ekkert hafa minnzt á lyfseðil við hana og hún heldur ekkert minnzt á hann. Það geti verið rétt, að hún hafi séð hann rita nokkur orð við skrifborðið, en það hafi áreiðanlega verið alveg óviðkomandi henni.

Ákærði Jónas kveður, að ákærða Guðrún hafi ekki staðið við hjá honum í þetta skipti meira en fjórðung stundar. Ákærða Guðrún hefur ekki treyst sér til þess að segja ákveðið um, hve lengi hún dvaldist hjá honum, en gizkar á, að aðgerðin, sem hann hafi framkvæmt á henni, hafi tekið um 15—20 mínútur. En dvöl hennar hjá honum fyrir og eftir aðgerðina hafi verið mjög stutt.

Ákærða Jónasi og ákærðu Guðrúnu ber báðum saman um það, að skoðunin eða aðgerðin hafi farið fram í öðru herbergi frá biðstofunni. Ákærði Jónas kveður, að dyr herbergis þess út í fyrsta herbergið frá biðstofunni hafi verið lokaðar og ólæstar, en hinar dyr þess, sem liggja út í ljósastofuna, hafi verið í hálfa gátt. Dyrnar, sem eru í milli ljósastofunnar og gangsins svo og dyrnar fram í biðstofuna hafi verið lokaðar og ólæstar. Ákærða Guðrún hefur borið, að hún hafi ekki orðið vör við annað en að dyr her-

bergisins, sem aðgerðin hafi farið fram í, hafi verið lokaðar, en veit ekki, hvort þær voru læstar.

Ákærða Guðrún fór beint frá ákærða Jónasi út til Guðna Halldórssonar, sem beið í bifreiðinni fyrir utan húsið. Hefur Guðni áætlað, að þá hafi ákærða Guðrún verið búin að vera um hálfa klukkustund í burtu. Kveður hann, að hún hafi verið venju fremur föl og hafi verið meðalalykt af henni. Hún steig upp í bifreiðina, og ók Guðni henni svo heim til sín á Frakkastíg 15. Á leiðinni skýrði ákærða Guðrún Guðna frá því, að ákærði Jónas væri búinn að eyða fóstri hennar og að hann hefði sagt, að hér hafi verið um tvíbura að ræða. Þegar ákærða Guðrún og Guðni höfðu dvalizt örstutta stund á Frakkastíg 15, bað hún hann um að aka henni aftur á lækningastofuna til ákærða Jónasar, og kvaðst hún vilja tala við hann um peningaskuld hennar við hann og reyna að fá lyfseðilinn hjá honum. Guðni vildi ekki aka henni aftur til ákærða Jónasar, og kveður Guðni, að það hafi bæði verið af því, að hann vildi ekki skipta sér meira af málinu, að því er snertir akstur með ákærðu Guðrúnu til ákærða Jónasar, svo og hinu, að hann hafði öðru starfi að sinna. Ákærða Guðrún kveðst þá hafa farið í leigubifreið á lækningastofuna til ákærða Jónasar til að tala við hann um peningaskuldina og reyna að fá lyfseðilinn, en ekki fundið hann þar.

Hafi hún þá farið aftur í bifreiðinni á Frakkastíg 15, þar sem hún hafi lagzt strax í rúmið.

Rétt fyrir hádegi þenna sama dag fór Guðni Halldórsson til rannsóknarlögreglunnar til að kæra það, sem gerzt hafði, og kveðst hann alveg hafa tekið það upp hjá sjálfum sér. Eftir hádegi hófst réttarrannsókn í málinu, og var ákærða Guðrún yfirheyrð í rúmi sínu á Frakkastíg 15, að mættum þeim Magnúsi Péturssyni héraðslækni og Páli Sigurðssyni tryggingaryfirlækni dómaranum til aðstoðar.

Var síðan farið með ákærðu Guðrúnu í sjúkrabifreið á Landsspítalann og hún úrskurðuð til að vera undir eftirliti þar í þeim tilgangi að fá úr því skorið, hvort fóstri hennar hefði verið eytt. Strax á eftir var ákærði Jónas yfirheyrður og úrskurðaður síðan í gæzluvarðhald. Verður síðar vikið nánar að dvöl ákærðu Guðrúnar undir eftirliti á Landsspítalanum, en hún var laus látin úr því 30. apríl f. á. Ákærði Jónas var laus látinn úr gæzluvarðhaldinu 1. maí f. á.

Þegar um kvöldið 26. apríl var leit gerð á lækningastofu ákærða Jónasar að gögnum, sem kynnu að geta veitt upplýsingar um, hvort eyðing fósturs hefði verið framkvæmd þar. Leitina gerði Páll Sigurðsson tryggingaryfirlæknir ásamt tveimur rannsóknarlögreglumönnum. Ekkert fundu þeir grunsamlegt í úrgangsfötunni í stofunni eða í skjölum ákærða Jónasar þar, og voru engin verksummerki sjáanleg eftir fóstureyðingu, sem hefði verið framkvæmd þar. Þeir fundu meðal læknaáhalda þar speculum, kúlutöng og kanna (augnsondu með blaði í miðju).

Tvö fyrstnefndu áhöldin voru á borði við vegg framan við lækningaskáp í fremra herberginu, þ. e. í herberginu næst við biðstofuna, en kanninn var í litlum málmkassa, sem stóð á sama borði og hin áhöldin voru á.

Þessi þrjú áhöld voru gömul og virtust ekki vera vandlega hirt. Var ryð fallið á kúlutöngina, einkum um liðamótin. Ákærði Jónas hefur borið það, að þetta hafi verið þau áhöld, sem hann hafi notað við skoðunina á ákærðu Guðrúnu, og hafi þau verið í sama ásigkomulagi og þegar hann hafi notað þau við skoðunina á henni. Áhöld þessi hafi hann notað daglega.

Vitnið Gunnar Benjamínsson læknir, Víðimel 49 hér í bæ, sem hefur sameiginlega lækningastofu við ákærða Jónas og notar hana daglega á eftir honum, svo og vitnið Nanna Guðrún Guðmundsdóttir, Óðinsgötu 13 hér í bæ, sem er klinikstúlka hjá vitninu Gunnari, hafa bæði borið það, að þau hafi ekki orðið vör við, þegar þau hafi komið í lækningastofuna, að blóðug læknaáhöld, blóðblettir eða annað því um líkt væri þar. Sama hefur vitnið Gróa Einarsdóttir, Aðalstræti 9 B hér í bæ, borið, en hún ræstir lækningastofuna.

Ákærða Guðrún hefur borið það, að hún hafi ekki orðið fyrir neinni geðshræringu, hnjaski eða neinu slíku, eftir að hún fór frá ákærða Jónasi í seinna skiptið. Þá kveðst hún ekki hafa gert neitt við sig sjálf til að framkvæma eða að reyna að framkvæma fósturmissi.

Ákærða Guðrún hefur borið það, að hún hafi yfirleitt haft mjög reglulegar tíðir frá fyrstu tíð, með því sem næst 28 daga millibili, og standi þær venjulega yfir í 4—5 daga í hvert skipti. Hún heldur, að hún hafi verið 12 ára að aldri, þegar hún hafði fyrst tíðir. Hún man, að hún hafði tíðir um s.l .jól, en minnist þess ekki, að hún hefði tíðir eftir það fyrir byrjun rannsóknar máls þessa.

Hún kveðst hafa haft samfarir við þrjá aðra karlmenn á undan ákærða Sveini Halldórssyni, nokkrum sinnum við hvern, og hafi hún verið 21 árs að aldri, þegar hún hafði fyrst samfarir. Hún kveðst aldrei hafa verið barnshafandi fyrr og hafi fóstri aldrei verið eytt frá henni fyrr og hún hafi ekki áður talað við lækni um þá hluti.

II.

Málavextir samkvæmt réttarrannsóknum 18. júlí 1949 til 3. okt. 1949. Lögregluréttarskjal nr. 17.

Með bréfi, dags. 6. júlí f. á., sendi ákærði Jónas Sveinsson Dómsmálaráðuneytinu afrit svohljóðandi vottorðs (lögregluskj. nr. 15):

„Ég undirrituð minnist þess að hafa dagana 22. og 23. apríl þ. á. haft smáblæðingar, sem þó ekki voru það miklar, að um venjulegar tíðablæðingar gæti verið að ræða.

Ég veitti þessu lítinn gaum þá, en vil nú, er ég minnist þess, láta það koma fram.

Selfossi, 15. júní 1949.

Guðrún Ólafsdóttir."

Notarius publicus í Reykjavík staðfesti, að vottorðið væri rétt endurrit af honum sýndu frumriti.

Ákærði Jónas gat þess í bréfi til ráðuneytisins, að framburður hans í málinu um, að ákærða Guðrún hafi verið með blæðingar, er hún kom til hans til rannsóknar, (sem hann hafi talið tíðablæðingar eða byrjandi

fósturlát), hlyti að hafa meginþýðingu frá læknisfræðilegu sjónarmiði, ef hann fengist staðfestur, og því vildi hann, þar sem honum væri kunnugt um nýjar upplýsingar þessu viðvíkjandi, sbr. hjálagt vottorð, mega óska þess, að þetta atriði yrði nánar rannsakað. Dómsmálaráðuneytið fyrirskipaði svo með bréfi, dags. 15. júlí, framhaldsrannsókn í málinu, að því er snerti framburð ákærðu Guðrúnar um blæðingar hjá henni.

Ákærða Guðrún Ólafsdóttir bar svo í lögreglurétti 18. júlí f. á., að áðurgreint vottorð á lögregluskj. nr. 15 væri rétt endurrit af vottorði, sem hún hefði gefið í málinu. Bar ákærða Guðrún þá, að hún minntist þess, að dagana 22. og 23. apríl hefði hún haft smáblæðingar, sem þó hafi ekki verið það miklar, að um venjulegar tíðablæðingar hefði getað verið að ræða. Það hefði blætt öðru hverju, svo að hún hefði orðið að nota bindi báða dagana, og hefði hún skipt tvisvar sinnum um bindi, bæði um kvöldið þann 22. og um morguninn á eftir. Svolítill verkur hefði fylgt blæðingunum, aðallega fyrst. Hún minntist þess ekki, að hún hefði hlotið byltu eða orðið fyrir árekstri eða öðru, sem hefði getað valdið blæðingunum. Henni hafði fundizt blæðingar þessar vera of skammvinnar og of litlar til þess, að þær gætu verið venjulegar tíðablæðingar. Þá hefði hún ekkert minnzt á þær í réttarhöldunum fyrr og hún hefði heldur ekkert talað um þær við ákærða Jónas, þegar hún kom til hans. Löngu seinna hefði hún getið um blæðingarnar við ákærða Svein Halldórsson og að hún hefði ekki minnzt á þær í réttarhöldunum og ákærði Sveinn þá talið rétt að láta þær koma fram í rannsókninni. Hefði hann síðan samið vottorðið, sem rskj. nr. 15 væri endurrit af, og hún undirritað það. Ákærði Sveinn myndi svo hafa farið með vottorðið til ákærða Jónasar.

26. júlí mætti ákærði Jónas í lögreglurétti og afhenti þá frumritið af greindu vottorði ákærðu Guðrúnar, (lögregluskj. nr. 15) lögregluréttarskjal nr. 17 í málinu.

Bar ákærði Jónas, að hann hefði fengið vottorðið í bréfi, að hann minnti 18. júní. Hefði maður, sem hann þekkti ekki, komið með bréfið til hans í lækningastofu hans í Kirkjuhvoli og farið í burtu án þess að segja annað við hann en að hann væri með bréf til hans. Ákærði Jónas hefði opnað bréfið og vottorðið þá verið í því. Vottorðið hafi hann síðan afhent Eggert Claessen hrl.

Sama dag var ákærði Sveinn yfirheyrður. Skýrði hann þá frá því, að um kvöldið 14. júní hefði hann og ákærða Guðrún talazt við austur á Selfossi, og talið þá borizt að hinu meinta fóstureyðingarmáli. Hefði hún getið þess við hann, að hún hefði haft smávægilegar blæðingar um það leyti, sem hún fór til ákærða Jónasar, en að hún hefði ekki minnzt á það í réttarhöldunum. Ákærði Sveinn hefði þá talið rétt, að þetta atriði kæmi fram í málinu, og hefði ákærða Guðrún fallizt á það. Hann hefði síðan samið uppkast að vottorði um blæðingarnar samkvæmt fyrirsögn hennar, en daginn eftir hefði uppkastið verið vélritað og hann aðstoðað við það. Síðan hefði ákærða Guðrún undirritað vottorðið í viðurvist votta, og væri lögregluréttarskjal nr. 17 umrætt vottorð.

Ákærða Guðrún hefði síðan beðið hann um að koma vottorðinu áleiðis

til réttra aðilja, en hún hefði ekki nefnt hverra.. 18. júní hefði hann farið með vottorðið í umslagi til ákærða Jónasar að eigin frumkvæði.

10. ágúst var ákærða Guðrún yfirheyrð ýtarlega að nýju, og kvaðst hún þá hafa ritað nafn sitt undir vottorðið í lögregluréttarskjali nr. 17, en lýsti því nú yfir, að efni þess væri rangt. Bar hún nú, að eftir aðalyfirheyrslurnar í málinu í apríl og maí hefði hún og ákærði Sveinn hitzt nokkrum sinnum austur á Selfossi og talið gjarnan borizt að hinu meinta fóstureyðingarmáli.

Kvöld eitt, sennilega í júní, hefði hann komið til hennar í herbergi hennar á Selfossi og dvalizt þar stutta stund. Tal hans hefði borizt að áðurgreindu máli og að atferli hennar væri refsivert og að hún myndi geta orðið dæmd í fangelsi fyrir það. Hefði hann síðan dregið skjal upp úr vasa sínum og beðið hana um að skrifa nafn sitt undir það, því að, ef hún gerði það, gæti hún komið í veg fyrir, að hún yrði dæmd í fangelsi. Hún hafi tekið við skjalinu, en það hafi einmitt verið lögregluréttarskjal nr. 17. Hún hafi séð strax, að loknum lestri skjalsins, að efni þess var ósatt. Kvaðst hún hafa sagt ákærða Sveini, að svo væri og að hún vildi ekki undirrita skjalið. Hann hafi þá ítrekað við hana, að hún myndi geta losnað við að fara í fangelsi, ef hún skrifaði undir yfirlýsinguna á skjalinu, en skjalið ætti svo að leggja fram í rétti þeim, sem færi með mál hennar. Hafi hún þá látið til leiðast og ritað nafn sitt undir skjalið. Ákærði Sveinn hafi síðan tekið við því og farið á brott, en ekkert getið um það, hvert hann ætlaði með skjalið. Í réttarhaldi þessu tók ákærða Guðrún það skýrt fram, að efni lögregluréttarskjals nr. 17 væri rangt. Hún hefði engar smáblæðingar haft dagana 22. og 23. apríl og væri fyrri framburður hennar (30. apríl og 2. maí) um það, hvenær hún hefði haft síðast tíðir eða blæðingar, áður en hún fór til ákærða Jónasar, í öllu réttur. Minntist hún þess ekki að hafa nokkurn tíma sagt það við ákærða Svein, sem ræðir um í lögregluréttarskjali nr. 17.

Sama dag var ákærði Sveinn yfirheyrður að nýju í málinu. Hélt hann enn fast við framburð sinn frá 26. júlí um vottorðið í lögregluréttarskjali nr. 17.

Kvað hann ákærða Grím Thorarensen hafa vélritað uppkastið alveg óbreytt og hefðu þeir ekkert rætzt við um efni vottorðsins.

Ákærðu Sveinn og Guðrún voru nú sett í gæzluvarðhald.

Þegar þetta gerðist, var ákærði Grímur Thorarensen á leið til útlanda með skipinu „Foldinni". Var honum sent símskeyti og spurður nokkurra spurninga um málið. Í svarskeyti kvaðst hann hafa ritað vottorðið fyrir ákærða Svein á ferðaritvél á skrifstofu sinni og efni þess verið eitthvað um blæðingar á nánar tilteknum dögum hjá unnustu ákærða Sveins, að hann hélt. Kvaðst hann hafa ritað samkvæmt fyrirsögn ákærða Sveins og ekkert uppkast séð. Hann hafi ekki vitað, hvað átti að gera við vottorðið, og ákærði Sveinn hafi ekki minnzt á, að hann gerði þetta fyrir annan mann.

Við yfirheyrslu næsta dag, eftir að þau Guðrún og Sveinn voru úrskurðuð í gæzluvarðhald, breytti ákærði Sveinn framburði sínum og stað-

festi framburð ákærðu Guðrúnar daginn áður. Bar hann nú, að eftir yfirheyrslurnar í apríl og maí hafi hann og ákærða Guðrún rætt oft við um málið, hún borið sig mjög illa og verið hrædd um að lenda í fangelsi vegna hátternis síns. Hann hafi reynt að telja kjark í hana og sagzt mundu gera allt, sem hann gæti til að losa hana við óþægindi út af málinu, en ekki nefnt, hvað hann gæti gert í því skyni. Hann hafi sagt vini sínum ákærða Grími Thorarensen frá öllum málavöxtum og spurt hann að því, hvað honum fyndist hann, ákærði Sveinn, ætti að gera til að losa ákærðu Guðrúnu við óþægindi út af málinu. Ákærði Grímur hafi sagt, að málið liti illa út fyrir hana. Ákærði Sveinn kveðst hafa vitað, að ákærði Grímur þekkti ákærða Jónas, og beðið hann um að tala við hann, ákærða Jónas, og spyrja hann að því, hvað hann teldi, að unnt væri að gera til að eyða málinu. Ákærði Grímur hefði ekki beint lofað þessu, en sagzt mundu tala við ákærða Jónas um þetta, ef hann hitti hann. Nokkrum dögum síðar hafi ákærði Sveinn hitt ákærða Grím, sem hafi þá skýrt honum frá því, að hann hefði hitt ákærða Jónas og talað við hann um málið. Hafi ákærði Jónas sagzt skyldu athuga, hvað unnt væri að gera. Líklega hálfum mánuði seinna hafi ákærði Grímur minnzt á það við ákærða Svein, að hann hefði hitt ákærða Jónas aftur, sem hefði sagt honum, að það myndi breyta málinu, ef ákærða Guðrún gæfi upplýsingar um blæðingar hjá sér á dögunum, áður en hún fór til ákærða Jónasar. Ákærði Grímur hafi þó heldur dregið úr ákærða Sveini að aðhafast nokkuð slíkt og sagt, að bezt væri að láta málið ganga sinn gang. Nokkrum dögum síðar hafi ákærði Grímur hitt ákærða Svein aftur. Hafi tal þeirra borizt að yfirlýsingunni og hafi ákærði Sveinn spurt ákærða Grím að því, hvort nokkur von væri, þó að ákærða Guðrún gæfi yfirlýsinguna. Hafi ákærði Grímur þá sagt, að það myndi varla saka, þó að yfirlýsing hennar væri fengin. Hafi þeir síðan farið upp í skrifstofu ákærða Gríms á Selfossi og hann vélritað yfirlýsinguna eftir minni. Hann hafi gert mörg uppköst, en yfirlýsingin hreinrituð væri lögregluréttarskjal nr. 17. Ákærði Sveinn hafi svo farið með yfirlýsinguna til ákærðu Guðrúnar og hún ritað nafn sitt undir hana. Frásögn ákærðu Guðrúnar daginn áður í lögregluréttinum um, hvað gerðist þá, væri alveg rétt, þar á meðal um samtöl þeirra við það tækifæri. Þeir ákærðu Sveinn og Grímur hafi ekki talað við hana um efni yfirlýsingarinnar, áður en hún var samin, og hafi þeim báðum verið ljóst frá upphafi, að efni yfirlýsingarinnar var rangt, a. m. k. hafi ákærða Sveini verið það ljóst. Ákærði Sveinn hafi svo afhent ákærða Grími yfirlýsinguna, sem hafi boðizt til að koma henni á framfæri. Þeir hafi ekkert rætt við um, hver skyldi fá yfirlýsinguna í hendur, en þeim hafi að sjálfsögðu báðum verið ljóst, að hana átti að leggja fram í réttarrannsókn málsins til notkunar þar. Nokkrum dögum síðar hafi ákærði Grímur skýrt honum frá því, að hann hefði afhent ákærða Jónasi yfirlýsinguna.

Ákærðu Guðrúnu og Sveini var nú sleppt úr varðhaldinu.

20. september kom ákærði Grímur Thorarensen aftur hingað til lands og var þá strax yfirheyrður. Viðurkenndi hann þá, að hann hefði ekki skýrt að öllu leyti rétt frá í skeyti sínu. Hann bar, að hann hefði iðu-

lega þá um vorið og sumarið verið hér í bænum og frétt þá, að ákærði Jónas Sveinsson, sem hann kannaðist vel við, væri grunaður um að hafa eytt fóstri stúlku frá Selfossi, sem hann frétti svo, að væri ákærða Guðrún Ólafsdóttir, sem hann kannaðist einnig við, og að hann væri undir opinberri rannsókn út af málinu. Þeir hafi oft talazt við um málið almennt. Einu sinni hafi ákærði Jónas getið um það við hann, að hann væri í klípu út af málinu, en ef ákærða Guðrún gæfi vottorð í málinu um það, að hún hefði haft blæðingar, nokkrum dögum áður en hún heimsótti hann (ákærða Jónas), gæti það bjargað bæði honum og henni úr málinu. Ákærði Grímur hafi hvorki gefið ákærða Jónasi nokkuð af eða á um það, hvað hann myndi gera í málinu. Hann hafi ekkert skriflegt fengið í hendur hjá ákærða Jónasi til hjálpar við samningu vottorðs þess, sem ákærði Jónas gat um. Hann hafi ekki, þegar hér var komið, gert sér grein fyrir því, að vottorðsgjöf eða útvegun slíks vottorðs, sem ákærði Jónas talaði um við hann, væri refsiverð. Nokkru síðar hafi hann talað við ákærða Svein að fyrra bragði, sem hann vissi um, að átti að hafa verið faðir að fóstri ákærðu Guðrúnar, sem ákærði Jónas átti að hafa eytt, og skýrt honum frá áðurgreindu samtali hans og ákærða Jónasar. Svo hafi orðið úr, ef til vill í annað skiptið, sem þeir hittust, að þeir hafi samið saman vottorð um, að ákærða Guðrún minntist þess að hafa tiltekna daga haft smáblæðingar, sem voru þó ekki það miklar, að um venjulegar tíðablæðingar gæti verið að ræða. Hann hafi samið og vélritað vottorðið eftir því, sem ákærði Jónas hafi gefið honum „tips" um, hvernig vottorðið ætti að vera. Lögregluréttarskjal nr. 17 sé einmitt þetta vottorð. Ákærði Sveinn hafi síðan tekið við vottorðinu til að fá ákærðu Guðrúnu til að rita nafn sitt undir það. Litlu síðar hafi ákærði Sveinn afhent honum vottorðið og hafi þá nafn hennar verið komið undir það. Ákærði Grímur hafi síðan farið með vottorðið til ákærða Jónasar og afhent það honum sjálfum í lækningastofu hans í Kirkjuhvoli. Ákærði Grímur hefir viðurkennt, að honum hafi verið það vel ljóst frá upphafi, að skjalið átti að leggja fram í réttarrannsókn hins meinta fóstureyðingarmáls til notkunar þar, en hefur eindregið neitað því, að hann hafi fengið fé fyrir atferli sitt.

Þegar hér var komið, hafði Dómsmálaráðuneytið með bréfi, dags. 14. september 1949, sent lögregluréttinum til meðferðar greinargerð frá ákærðu Guðrúnu, dags. 3. s. m., sem hún hafði stílað til dómsmálaráðherra. Greinargerð þessi er rskj. nr. 25 í málinu og er svohljóðandi:

„Hér með leyfi ég mér, herra dómsmálaráðherra, að senda yður eftirfarandi greinargerð um fóstureyðingarmál það, sem risið er af viðskiptum okkar Jónasar Sveinssonar læknis, treystandi því, að ég megi vænta sanngirni, réttsýni og hjálpar yðar og geti jafnframt forðað því, að saklaus maður verði dæmdur fyrir verknað, sem ég er nú sannfærð um, að hann hefur aldrei framið í sambandi við þessi skipti okkar. Mun ég nú reyna að skýra eins satt og rétt frá málsatvikum og mér er unnt, enda er ég reiðubúin að staðfesta þessa frásögn mína með eiði, ef mér væri veittur þess kostur.

Þegar ég var fyrst tekin til yfirheyrslu, var ég mjög lasburða og slæm á taugum og því andlega og líkamlega miður mín. Virðist mér nú, er ég athuga málið við rólega og hlutlausa yfirvegun, að markvíst hafi verið unnið að því að fá mig til að bera í ákveðna átt, en ég stóð ein og hjálparlaus og rugluð út af ástandi mínu og því, sem á undan var gengið.

Ég vil þá fyrst taka það fram, að það var ekki ég, sem kærði Jónas Sveinsson. Sú kæra var gerð án vitundar minnar og vilja. Kærandinn var Guðni Halldórsson, bróðir unnusta míns. Er þáttur hans dálítið einkennilegur, þar sem það var hann, sem benti mér á Jónas lækni og bauðst til að tala við hann fyrir mig, enda þótt ekkert yrði úr því. Það var líka Guðni, sem ók mér til læknisins og beið mín þar, á meðan ég var inni. Loks var það Guðni, sem sannfærði mig um það á heimleiðinni frá lækninum, að aðgerðinni myndi vera lokið, en þangað til held ég, að ég hafi ekki reynt að gera mér það ljóst. Að öðru leyti leyfi ég mér að benda á eftirfarandi staðreyndir:

Ég kom hið fyrra sinn til Jónasar læknis hinn 23. apríl s. l. og fór þess á leit, að hann losaði mig við fóstur. Hann neitaði þessu algerlega, og fór ég burt frá honum, án þess að hann rannsakaði mig.

Þriðjudaginn 26. s. m. kom ég aftur til hans í von um, að hann vildi hjálpa mér, en hafði þó ekki kjark í mér til þess að beiðast þess berum orðum, enda hafði ég ekki með mér neitt fé til að greiða með læknisaðgerð. Læknirinn mun hafa kannazt við mig aftur, því að hann tók mig þá inn á lækningastofu sína til rannsóknar, en ég sagði lækninum frá því, að ég hefði haft óreglulegar tíðir og auk þess blæðingar þá fyrir nokkrum dögum. Ég minnist þess sérstaklega, að þegar við gengum inn á lækningastofuna, þá lokaði læknirinn ekki hurðinni milli stofunnar og skrifstofu sinnar, en hún er milli biðstofunnar og lækningastofunnar. Af þessum sökum varð ég þess vör, að rétt í því, er læknirinn var að hefja rannsókn sína, þá kom maður inn í skrifstofuna, og dvaldist hann þar allan tímann, sem ég var inni, og voru dyrnar áfram opnar í hálfa gátt. Þá minnist ég þess, að klukkan sló 10,30, þegar ég gekk inn í Kirkjuhvol, en þegar ég kom út í bílinn til Guðna, þá vantaði klukkuna 15 mínútur í ellefu.

Rannsókn læknisins var í því fólgin, að hann lét mig leggjast upp á rannsóknar- eða skurðarborð, tók síðan verkfæri af borði þar hjá að mér ásjáandi og notaði þau án þess að sjóða þau. Bæði þetta og eins nærvera mannsins í skrifstofunni þykir mér nú mæla gegn því, að þarna hafi verið framin fóstureyðing. Í sömu átt bendir og það, að engar ráðleggingar, meðöl eða recept gaf hann mér í sambandi við þetta, og engin þau orð lét hann falla, sem ég hefði getað byggt þá skoðun á, að ég væri nú laus við fóstrið. Hitt er rangt hermt hjá mér, að læknirinn hafi sagt mér, að ég gengi með tvíbura. Veit ég varla, af hvaða rótum sá framburður minn er runninn, nema ef vera kynni, að ég hafi með þessu ósjálfrátt viljað afsaka minn þátt í málinu. Einnig kann það að hafa haft óbein áhrif á framburð minn, að svo virtist í rannsókn málsins sem rannsóknardómarinn vildi helzt heyra og því einu trúa, sem óhag-

stætt var lækninum. Er þess skemmst að minnast, að er ég hafði gefið þær viðbótarupplýsingar, að ég hefði haft blæðingar og verki dagana 22. og 23. apríl, sem er í alla staði sannleikanum samkvæmt og sannanlegt, þá var ég sett í gæzluvarðhald og þvinguð með hótunum til þess að lýsa þann framburð rangan, og sömu meðferð sætti unnusti minn, að því er virðist, fyrir það eitt að hafa haft þetta eftir mér og hvatt mig til að láta það koma fram í málinu, en honum mun hafa verið hótað með langvarandi fangelsun okkar beggja, ef hann bæri ekki að vilja rannsóknardómarans.

Nú vill svo vel til, að sama daginn og ég fór hið fyrra sinn til Jónasar læknis, og eftir að hann hafði neitað mér um aðstoð, þá fór ég einnig til Kristjáns Þorvarðssonar læknis, þó ekki til að biðja hann um fósturеyðingu, heldur til að fá hjá honum meðöl við taugum mínum. Í þessu sambandi sagði ég Kristjáni frá öllu ástandi mínu og blæðingum, og vonast ég til, að hann minnist þess, enda man ég, að hann skrifaði niður hjá sér eitthvað af þeim upplýsingum, sem ég gaf honum.

Ég vil að endingu benda á það, að þegar ég fór út frá Jónasi lækni, þá gerði ég mér enga grein fyrir því, hvort fóstureyðing hefði farið fram eða ekki. Mér mun í rauninni ekki hafa dottið í hug sjálfri, að hún hafi átt sér stað, sem sést á því, að hvorugt okkar Jónasar minntist einu orði á greiðslu í þessu sambandi, og hafði ég þó enga ástæðu til að búast við að fá slíka aðgerð ókeypis hjá lækni, sem ég þekkti ekkert. Hvorki sársaukinn, á meðan á rannsókninni stóð, né óþægindi á eftir eða auknar blæðingar bentu í þessa átt. Það var því framkoma Guðna á eftir og kærumálið, sem fengu mig á tímabili til þess að halda, að einhver sú aðgerð hefði verið gerð á mér, sem þátt hefði átt í fósturlátinu."

Var þegar hafizt handa um framhaldsrannsókn málsins og öll hin ákærðu sett í gæzluvarðhald, ákærði Grímur 20. sept., en hin daginn eftir ásamt Lárusi Bjarnasyni bústjóra, Laxnesi, sem síðar verður að vikið.

Verður nú rakið það helzta, sem þá kom fram og máli þykir skipta hér.

Ákærði Grímur hefur haldið staðfastlega við framburð sinn í lögregluréttinum 20. september. Hann kveðst ekki hafa sagt við ákærða Jónas, að eitthvað hefði borizt í tal hjá honum og ákærða Sveini um blæðingar eða óreglulegar tíðir hjá ákærðu Guðrúnu, og minnist hann þess ekki, að ákærði Sveinn hafi talað við hann um það efni. Ákærði Jónas hafi að fyrra bragði farið að tala um blæðingar og að ef vottorð fengist frá ákærðu Guðrúnu um, að hún hefði haft blæðingar fáeinum dögum fyrir heimsókn hennar til ákærða Jónasar, myndi það geta bjargað þeim báðum í hinu meinta fóstureyðingarmáli. Hafi ákærði Jónas gefið honum vísbendingu um, hvernig vottorð ákærðu Guðrúnar ætti að vera, þ. e. sagt honum frá því, hvernig efni þess ætti að vera í stórum dráttum, en hins vegar ekki orðað það orði til orðs. Hann muni ekki hafa tiltekið ákveðna mánaðardaga, en lagt á það áherzlu, að blæðingarnar hefðu orðið fáeinum dögum áður en ákærða Guðrún kom til hans, og enn fremur að tekið skyldi fram, að blæðingarnar hefðu ekki verið það miklar, að um venjulegar tíðablæðingar gæti verið að ræða. Það muni hafa verið

ákærði Sveinn, sem hafi upplýst það og ráðið því, að dagarnir 22. og 23. apríl voru settir í vottorðið á lögregluréttarskjali nr. 17. Ákærði Grímur Egilsson kveður, að áður en hann afhenti ákærða Jónasi vottorðið, hafi þeir hitzt nokkrum sinnum og hafi ákærði Jónas þá spurt hann að því, hvernig gengi með útvegun vottorðsins.

Ákærði Grímur kvaðst ekkert hafa athugað það nánar, hvort efni lögregluréttarskjals nr. 17 var í raun og veru rétt, þegar hann talaði við ákærða Svein um vottorðið eða síðar, þegar hann afhenti ákærða Jónasi það. Hann hafi ekki hugsað um það, en búizt eins við því, að efni vottorðsins væri rangt, eins og rétt.

Ákærði Jónas bar það í lögregluréttinum 21. september, að hann hafi engan þátt átt í því, að lögregluréttarskjal nr. 17 var út gefið eða lagt fram í málinu, en breytti þeim framburði sínum daginn eftir. Hefur hann borið það, að þá um vorið og snemma um sumarið hafi hann og ákærði Grímur, sem hann hafi kannazt við í nokkur ár, hitzt þó nokkrum sinnum. Einu sinni hafi tal þeirra borizt að hinni meintu fóstureyðingu, en áður hafi þeir verið búnir að ræðast við almennt um málið. Hafi ákærði Grímur þá að fyrra bragði látið orð falla um, að hann hefði heyrt, að ákærða Guðrún hefði haft blæðingar og óreglulegar tíðablæðingar, áður en hún kom til hans, og hafi hann borið ákærða Svein fyrir þessu. Ákærði Jónas kveðst hafa beðið ákærða Grím að fá fram sannleikann um þetta, þó að hann teldi það ekki skipta miklu máli, nema blæðingarnar hefðu verið allmiklar. Ákærði Grímur hafi ekki svarað þessu beint og hafi þeir í það skipti ekki rætt meira um málið. Þó nokkur tími hafi svo liðið, en þá hafi þeir hitzt aftur og ákærði Jónas þá ítrekað við hann að fá að vita eitthvað um áðurgreindar blæðingar eða óreglulegar tíðir ákærðu Guðrúnar. Hafi hann beðið ákærða Grím um, ef hún hefði á annað borð haft blæðingar, að fá vottorð hennar um þær. Skyldi þá taka fram í vottorðinu, hve miklar blæðingarnar hefðu verið, hvernig þær hefðu hagað sér og hvaða daga þær hefðu verið, en hann hafi ekki minnzt neitt á tiltekna mánaðardaga. Ákærði Grímur hafi ekki fengið neitt skriflegt um þetta og gefið lítið út á að verða við bón hans. En að nokkrum tíma liðnum hafi maður, sem ákærði Jónas muni ekki, hvort var ákærði Grímur eða einhver annar, komið með vottorðið á lögregluréttarskjali nr. 17 til hans á lækningastofuna. Ákærði Jónas kveðst hafa verið sannfærður um, að vottorðið væri gersamlega þýðingarlaust í þágu hans í hinu meinta fóstureyðingarmáli og hafi liðið um einn mánuður, þar til vottorðið var sent Dómsmálaráðuneytinu.

Samprófun ákærðu Jónasar og Gríms reyndist alveg árangurslaus.

Ákærði Sveinn staðfesti strax 21. september áðurgreindan framburð ákærða Gríms um vottorðið í lögregluréttarskjali nr. 17 að öllu leyti. Ákærði Grímur hafi að fyrra bragði haft orð á því við hann, að ákærði Jónas hefði beðið hann (ákærða Grím) um að fá vottorð ákærðu Guðrúnar um, að hún hefði haft blæðingar, sem væru þó ekki svo miklar, að þær gætu talizt venjulegar tíðablæðingar, nokkrum dögum áður en hún heimsótti hann, því að slíkt vottorð myndi geta bjargað þeim báðum frá vand-

ræðum út af fóstureyðingarmálinu. Báðum hinum ákærðu Sveini og Grími hafi verið það ljóst, að efni vottorðsins var rangt, enda hafi ákærða Guðrún sagt það við hann, áður en hún undirritaði það. Þá kveðst hann ekki hafa talað við ákærða Grím um, að hún hefði haft blæðingar á nokkrum tilteknum tíma, og reyndar hún ekki heldur. Hann hafi ekki gert sér ljóst, þegar hann útvegaði lögregluréttarskjal nr. 17, hvort sú háttsemi hans væri refsiverð.

Ákærða Guðrún bar það í lögreglurétti 26. september, að hún hafi aldrei sagt við ákærða Svein, að hún hefði haft blæðingar 22. og 23. apríl, eða nokkrum dögum áður en hún heimsótti ákærða Jónas á lækningastofu hans.

Lögregluréttarskjal nr. 25.

Ákærða Guðrún viðurkenndi strax 21. september, að í lögregluréttarskjali nr. 25 væri mjög frá sannleikanum vikið.

Verður nú rakið það, sem upplýst hefur orðið um sögu þessa réttarskjals og sannleiksgildi.

Á föstudag seinast í ágústmánuði hittust ákærðu Jónas og Sveinn heima hjá áðurgreindum Lárusi Bjarnasyni á Víðimel 62 hér í bæ. Ákærða Sveini og Lárusi ber saman um, að sá síðarnefndi hafi kynnt þá ákærðu Svein og Jónas. Hafi ákærði Jónas þá kannazt við ákærða Svein og haft orð á því, að ákærði Sveinn hefði verið í gæzluvarðhaldi í nokkra daga út af meintri fóstureyðingu hans, en eins og málið liti út, gæti hann (ákærði Jónas) og ákærða Guðrún átt eftir að vera langan tíma í fangelsi. Þegar hér var komið, hafi Lárus horfið snöggvast frá. Ákærði Sveinn kveður, að ákærði Jónas hafi nú spurt hann að því, hvort hann vildi ekki gera eitthvað fyrir ákærðu Guðrúnu til að bjarga henni frá fangelsisvist vegna málsins og hvort ekki myndi vera hægt að fá hana til að gefa nýja skýrslu í málinu, þar sem hún fullyrti, að vottorðið á lögregluréttarskjali nr. 17 væri alveg rétt. Ákærði Sveinn kveðst hafa sagt, að hann myndi gera allt, sem hann gæti, til að fá Guðrúnu til að gera þetta og myndi hann hringja í ákærða Jónas síðar, þegar hann vissi um undirtektir ákærðu Guðrúnar. Ákærði Jónas hafi sagt, að hann skyldi ekki þurfa að sjá eftir því að fá hana til að gefa nýja skýrslu um, að vottorðið á lögregluréttarskjali nr. 17 væri rétt, því að hann myndi þá hjálpa honum til að komast eitthvað áfram. Ákærði Sveinn kveðst hafa svarað því, að hann myndi ekkert taka fyrir þetta og gera allt, sem hann gæti, til að losa ákærðu Guðrúnu undan fangelsisvist. Lárus hafi nú verið kominn aftur inn til þeirra. Hefur Lárus borið það, að hann hafi heyrt ákærða Jónas segja á þá leið, að hann vildi gjarnan að því loknu eða eftir það hjálpa ákærða Sveini eitthvað, til að mynda um Englandsferð, ef hann vildi læra þar eitthvað. Ákærði Sveinn minnist þess ekki, að ákærði Jónas talaði um Englandsferð eða nám í Englandi, en hann kveðst hafa spurt ákærða Jónas að því, hvort hann hefði ekki möguleika til að hjálpa honum til að hann kæmist sem kyndari á nýsköpunartogara, og hafi ákærði Jónas gefið honum ádrátt um það og sagzt mundu geta gert það einhvern tíma.

Ákærði Jónas fór síðan í burtu. Ákærði Sveinn kveðst hafa alltaf vitað það, að ákærða Guðrún myndi vera fús til að gefa nýja skýrslu, þar sem hún breytti seinasta framburði sínum í málinu. Nokkru síðar, máske 2—3 vikum, hafi hann hringt til ákærða Jónasar út af tilmælum hans um, að hann (ákærði Sveinn) fengi ákærðu Guðrúnu til að gefa nýja skýrslu. Hafi orðið úr, að þeir skyldu ásamt henni hittast nokkrum dögum síðar heima hjá Lárusi Bjarnasyni. Ákærði Jónas hefur borið það, að hann minnist þess ekki, að hann og ákærði Sveinn hafi í umræt skipti talazt við um hið meinta fóstureyðingarmál, nema þá kannske eitthvað almennt. Hann kveðst ekki minnast þess, að þeir hafi verið kynntir þarna, að hann hafi haft orð á því, að ákærði Sveinn hefði verið í gæzluvarðhaldi í nokkra daga út af hinu meinta fóstureyðingarmáli, að hann hafi haft orð á því, að hann og ákærða Guðrún myndu þurfa að sitja lengi í varðhaldi út af máli þessu, eins og það liti út, að hann hafi spurt ákærða að því, hvort hann vildi ekki gera eitthvað fyrir ákærðu Guðrúnu til að bjarga henni undan fangelsisvistinni, eða hvort ekki væri hægt að fá hana til að gefa nýja skýrslu í málinu, þar sem hún segði, að lögregluréttarskjal nr. 17 væri rétt, og loks að ákærði skyldi ekki þurfa að sjá eftir því að fá hana til að gefa nýja skýrslu, þar eð hann myndi reyna að hjálpa honum til að komast eitthvað áfram.

En ákærði Jónas kveður, að ákærði Sveinn hafi spurt hann að því, hvort hann gæti útvegað honum kyndarastarf á nýsköpunartogara og hann sagzt skyldi athuga það, en þó ekki gefið honum vonir um það. Báðum hinum ákærðu Jónasi og Sveini ber saman um það, að í samtali þeirra hafi aldrei verið talað um útferð eða blæðingar hjá ákærðu Guðrúnu, og ákærði Sveinn minnist þess enn fremur, að hann hafi sagt ákærða Jónasi, að ákærða Guðrún myndi ekki hafa haft blæðingar.

Þá hefur ákærði Jónas borið það, að nokkru eftir að hann hafi heyrt utan að sér, að ákærða Guðrún hafi verið búin að taka aftur framburð sinn um, að lögregluréttarskjal nr. 17 væri rétt, hafi ákærði Sveinn komið á lækningastofu hans í Kirkjuhvoli. Hafi ákærði Sveinn sagt honum þá, að ákærða Guðrún hefði í réttarhöldunum tekið aftur framburð sinn um lögregluréttarskjal nr. 17 og hefði hún að lokum sagt, að hún hefði ekki haft neinar þær blæðingar, sem gat um í því skjali. Myndi hún hafa sætt harðri yfirheyrslu og verið úrskurðuð í gæzluvarðhald, að því er ákærða Jónas minnti, og myndi það hafa haft áhrif á framburð hennar til breytingar. Hann kveðst þá hafa spurt ákærða Svein að því, hvað hann héldi, að rétt væri í þessu með blæðingar ákærðu Guðrúnar, og hafi ákærði Sveinn þá haldið, að frásögn hennar á lögregluréttarskjali nr. 17 myndi vera rétt. Ákærði Jónas hafi þá sagt, að gaman væri að tala við hana um þetta atriði og reyndar um ýmis önnur atriði málsins, og beðið ákærða Svein um að fá hana til að koma til hans á lækningastofuna og ákærði Sveinn sagzt mundu vilja gera það. Nokkrum dögum síðar hafi ákærði Sveinn hringt til hans og skýrt honum frá því, að ákærða Guðrún væri fús til að koma til Reykjavíkur. Hafi hann þá lagt til, að þau skyldu hittast hjá Lárusi Bjarnasyni næsta sunnudag. Hringdi hann því næst

til Ólafs Þorgrímssonar hrl., og mun það líklega hafa verið 2. eða 3. september, og fékk hann til að fallast á að taka skýrslu af ákærðu Guðrúnu, þó að bæri upp á sunnudag.

Ákærða Guðrún hefur borið það, að nokkru eftir að hún varð laus úr gæzluvarðhaldi í ágústmánuði, hafi ákærði Sveinn beðið hana um að koma með honum til Reykjavíkur og gefa lögfræðingi þar nýja skýrslu í málinu. Hún hafi verið ófús til þess og sagt, að hún hefði sagt allan sannleikann í málinu. Hann hafi þrábeðið hana um að gera þetta og hafi hún að lokum orðið við því.

Að morgni sunnudags 4. september komu þau ákærðu Sveinn og Guðrún til Reykjavíkur í þessu skyni, og lét hann ákærða Jónas vita um komu þeirra. Ákærði Jónas fór þá heim til Ólafs Þorgrímssonar og skýrði honum frá því, að þau væru komin til bæjarins. Tjáði hann honum frá málavöxtum þannig, að ákærða Guðrún hefði gefið vottorð í meintu fóstureyðingarmáli um það, að hún hefði haft blæðingar, en síðar gengið frá því vottorði í rétti, að því er hún teldi, vegna ótta við gæzluvarðhald. Ólafur bað ákærða Jónas um að koma með aðiljana til hans strax eftir hádegi.

Þenna sama morgun hittu ákærðu Sveinn og Guðrún ákærða Jónas á Víðimel 62 hér í bæ að frumkvæði síðastnefnda. Framburðir þeirra um, hvað þá skeði, eru ekki samhljóða.

Ákærði Sveinn kveður, að ákærði Jónas hafi sagt, að hann hefði talað við Ólaf Þorgrímsson um málið, og allt myndi vera í lagi og málið, þ. e. hið meinta fóstureyðingarmál, búið, ef ákærða stæði fast við vottorðið á lögregluréttarskjali nr. 17. Hafi hún þá sagzt mundu gera það, ef það væri alveg áreiðanlegt, að málið væri þar með búið. Hafi hún marginnt ákærða Jónas eftir því, hvort allt myndi þá ekki vera í lagi, og hann fullyrt, að svo yrði. Ákærði Jónas hafi spurt hana að því, hvort hún hafi haft verki, áður en hún kom til hans um vorið. Hafi hún kveðið svo hafa verið, en að verkirnir hefðu ekki verið miklir, og vera megi, að hún hafi notað orðið „litlir". Þá hafi hún haft hvíta útferð allt frá því, að hún fór að ganga með, sem dökknað hafi seinustu dagana, áður en hún kom til hans. En hún hafi tekið fram, að hún hefði ekki haft blæðingar. Ákærði Jónas hafi þá sagt henni, að þetta hefðu verið blæðingar, hvað sem hún segði og aðrir kölluðu það, og skyldi hún bera það á ábyrgð hans, að þetta hefðu verið blæðingar. Ákærði Sveinn kveðst hafa tekið fram, að hann væri búinn að taka aftur fyrri framburð (frá 11. ágúst) í málinu, og myndi hann ekki á ný breyta framburði sínum í lögregluréttinum.

Ákærða Guðrún kveðst hafa sagt við ákærða Jónas, að það væri rangt, að hún hefði haft blæðingar 22. og 23. apríl, og því hefði vottorðið á lögregluréttarskjali nr. 17 verið rangt. Hann hafi þá sagt við hana, að hið meinta fóstureyðingarmál myndi verða úr sögunni, ef hún héldi fast við þetta vottorð sitt. Hún hafi margspurt hann að því, hvort það væri alveg áreiðanlegt, að málið væri þar með búið, ef hún héldi fast við vottorðið, og hann þá margfullyrt við hana og fullvissað hana um, að

svo yrði. Í réttarhaldi 29. september gat ákærða Guðrún þess, að hann hefði spurt hana að því, hvort hún hefði haft verki seinustu dagana, áður en hún kom til hans um vorið, og hafi hún svarað því, að hún hefði haft smávegis verki. Þá hafi hún skýrt honum frá því, að hún hafi þá verið búin að hafa klæðaföll eða útferð dálitinn tíma, sem hefði seinustu dagana verið farin að dökkna. En hún hafi tekið skýrt fram við hann, að hún hefði ekki haft neinar blæðingar seinustu dagana, áður en hún kom til hans. Hann hafi þá sagt við hana, að það mætti kalla það blæðingar, sem hún hefði verið að lýsa, og skyldi hún á ábyrgð hans segja Ólafi Þorgrímssyni það, að hún hefði haft blæðingar seinustu dagana, áður en hún kom til hans, en hún muni ekki, hvort hann tiltók þá dagana 22. og 23. apríl.

Ákærði Jónas fullyrti það í fyrstu, að ákærða Guðrún hefði játað það fyrir honum í umrætt skipti á Víðimel, að hún hefði haft blæðingar 22. og 23. apríl. Nánar aðspurður síðar skýrði hann frá því, að hann hefði spurt hana að því, hvort hún hefði haft verki í kviðarholinu nokkra daga, áður en hún heimsótti hann um vorið. Hafi hún kveðið já við því. Hann hafi spurt hana að því, hvar verkirnir hefðu legið, og hún svarað, að þeir hefðu verið neðarlega í kviðarholinu, hún hafi fengið þá með nokkru millibili, en þeir legið niðri á milli. Þá hafi hún sagzt hafa haft lengi hvít klæðaföll, sem hefðu aukizt nokkuð seinustu vikurnar. Nokkru eftir að hún hafi fengið þessar þrautir í holið, hafi farið að bera á því, að hvítu klæðaföllin breyttu um lit og urðu dökkleit. Hann hafi þá sagt við hana, að þetta væru blæðingar, en hún sagt, að hún teldi þetta ekki blæðingar. Hann hafi þá sagt henni, að hún skyldi hiklaust á hans ábyrgð kalla þetta blæðingar eða aðkenningu að blæðingu í skýrslu um það og því halda hiklaus við vottorðið á lögregluréttarskjali nr. 17. — Ákærði Jónas kveður útilokað, að hann hafi sagt við ákærðu Guðrúnu, að hið meinta fóstureyðingarmál væri úr sögunni, ef hún héldi fast við vottorð sitt á lögregluréttarskjali nr. 17, og hann minntist þess alls ekki, að hún hafi sagt, að ef svo væri, myndi hún halda fast við vottorðið, að hún hafi marginnt hann eftir því, hvort allt myndi þá ekki vera í lagi, ef hún gerði það, og að hann hafi fullyrt, að svo yrði.

Eftir hádegi þenna dag komu þau ákærðu Sveinn og Guðrún heim til Ólafs Þorgrímssonar hrl. og ákærði Jónas örlítið á eftir þeim. Fyrst var málið rætt lauslega, en síðan áminnti Ólafur ákærðu Guðrúnu um að skýra satt og rétt frá, þar sem annað væri tilgangslaust. Síðan spurði Ólafur hana um málið, og hún sagði frá. Lét hann hana rekja málavöxtu á sama hátt og gert er í skýrslu hennar og ræddi ýmis atriði hennar fram og aftur við hana til að samprófa sannleiksgildi þeirra, og hikaði hún í engu í frásögn sinni. Þannig spurði hann hana að því, hvort hún hefði haft blæðingar, nokkrum dögum áður en hún fór til ákærða Jónasar. Kvaðst hún þá bæði hafa haft blóðverki og orðið vör við blæðingar, 2—3 dögum áður en hún fór til hans, en gat ekkert um það, sem hann hafði sagt henni og áður um getur.

Þá voru ákærðu Guðrún og Sveinn sammála um, að yfirheyrslur í

málinu hefðu verið harkalegar og að þau hefðu tekið aftur framburði sína og ákærða Guðrún vottorð sitt af ótta við gæzluvarðhald, sem þeim hafi verið hótað með. Ólafur samdi síðan skýrslu á ritvél eftir því, sem ákærða Guðrún hafði skýrt honum frá. Síðan lagði hann skýrsluna fyrir hana og vék sér augnablik frá. Þegar hann kom inn aftur, spurði hann hana að því, hvort skýrslan væri ekki sannleikanum samkvæm, og kvað hún svo vera og ritaði nafn sitt undir hana. Ákærða Svein minnir, að ákærði Jónas hafi sagt, áður en ákærða Guðrún undirritaði skýrsluna, að ef hún ritaði nafn sitt undir hana, myndi það koma í veg fyrir refsingu þeirra beggja, en ákærði Jónas minnist þess ekki að hafa sagt nokkurt orð, og ákærða Guðrún man ekkert ákveðið um það.

Ólafur afhenti svo Dómsmálaráðuneytinu skýrsluna litlu síðar. Skýrslan er lögregluréttarskjal nr. 25 í málinu, og hefur misritazt dagsetning hennar, 3. september í stað 4. september.

Ákærðu Guðrún og Sveinn héldu svo síðar um daginn austur að Selfossi. Þeim ber saman um það, að á leiðinni hafi hún sagt við hann, að það hefði verið rangt, sem staðið hefði í skýrslunni, sem Ólafur Þorgrímsson tók af henni, um blæðingar, sem hún hefði átt að hafa haft, nokkrum dögum áður en hún kom á lækningastofuna til ákærða Jónasar.

Ákærða Guðrún hefur ekki nefnt neitt dæmi þess, að í lögregluréttarskjali nr. 25 séu atriði, sem Ólafur Þorgrímsson hafi ekki spurt hana um. En hún hefur borið það, að þetta rskj. sé rangt í þeim atriðum, sem það brjóti í bág við það, sem hún bar um vorið og sumarið 1949. Þó séu þessi atriði í skýrslunni rétt:

Það, sem segir um Guðna Halldórsson, en hann hefur mótmælt því.

Það, sem segir um manninn í hliðarherberginu, þ. e. fremra herberginu. Muni hún nú, að hurðinni á milli þess herbergis og lækningastofunnar hafi verið hallað aftur, þannig að aðeins svolítil rifa hafi verið milli stafs og hurðar. Minni hana, að einhver maður hafi verið í hliðarherberginu, en hún viti ekki, hve lengi hann var þar. Þá muni hún ekki, hvaða leið hún fór út úr lækningastofunni.

Ákærði Jónas hefur staðfest þessa frásögn ákærðu Guðrúnar og bætt við, að hún hafi farið í gegnum fremra herbergið, þegar hún fór út úr lækningastofunni. Umræddur maður hafi verið Lárus Bjarnason og staddur þarna við símann í viðskiptaerindum. Lárus Bjarnason kveður þetta rétt vera. Kveður hann, að hurðin milli fremra herbergisins og lækningastofunnar hafi fallið að stöfum, svo að hann hafi ekki séð inn í lækningastofuna og ekki vitað, hvað þar fór fram, nema að ákærði Jónas og kvenmaður voru að tala þar saman, en orðaskil hafi hann þó eigi heyrt. Ákærði Jónas og stúlka hafi svo komið út úr lækningastofunni inn í fremra herbergið og stúlkan farið út, en hann hafi ekki getað séð neitt óeðlilegt í sambandi við brottför hennar.

Það, sem segir um tvíburatalið 26. september, minnist hún þess ekki, að ákærði Jónas hefði talað um tvíbura við hana, og hélt meira að segja, að hann mundi ekki hafa talað um tvíbura við hana, þó að hana minnti það fastlega, og hún væri jafnvel viss um það þá um vorið.

Það, sem segir um för hennar til Kristjáns Þorvarðssonar læknis. Kveðst hún hafa beðið hann um meðul vegna slappleika á taugum, en hún hafi engin meðul fengið hjá honum og hann hafi ekki athugað hana neitt. Hún hafi ekkert minnzt á klæðaföll eða blæðingar hjá henni við hann. Kristján Þorvarðsson minnist ekki þessarar heimsóknar hennar.

26. september bar ákærða Guðrún, að um haustið eða seinast árið 1948 hafi hún leitað til læknis sakir þess, að tíðir hennar hafi verið eitthvað óreglulegar. Þá bar hún þremur dögum síðar, að hún hefði fundið til verkja seinustu 3—4 dagana, áður en hún fór til ákærða Jónasar í seinna skiptið um vorið. Hafi verkirnir verið öðru hverju dálítið miklir og verið neðst í kviðarholinu, en hún hafi þó sofið sæmilega vel á næturnar. Hún hafi verið búin að hafa hvítgul klæðaföll eða útferð úr kynfærum sínum í svolítinn tíma, ef til vill einn mánuð eða lengur, þegar hún kom til ákærða Jónasar um vorið, en seinustu dagana hafi klæðaföllin verið farin að dökkna og orðið dálítið brúnleit og hafi tíðabindi hennar þá svolítið dökknað. Aðspurð um, hvers vegna hún hafi ekki skýrt frá þessu fyrr í réttarhöldunum, svaraði hún því, að hún hefði ekki verið spurð um þessi atriði, en gaf ekki aðra skýringu á því.

Sama dag tók ákærða Guðrún fram út af lögregluréttarskjali nr. 25, að þegar hún kom í fyrra skiptið til ákærða Jónasar um vorið, hafi henni skilizt á honum, að hann vildi ekki framkvæma fóstureyðingu, og muni hún nú ekki til þess, að hann nefndi 1000 krónur eða aðra fjárhæð, sem fóstureyðing myndi kosta, á nafn við hana. Hún hafi þó einhvern veginn fengið það á tilfinninguna, að hann myndi verða fáanlegur til að framkvæma fóstureyðinguna fyrir 1000 krónur eða líka fjárhæð, og kunni að vera, að hann hafi sagt, að fóstureyðing myndi kosta 1000 krónur. Þá kvaðst hún ekki hafa skýrt honum frá því í seinni heimsókninni til hans, að hún hefði haft blæðingar þá nokkrum dögum áður.

12000 króna tékkinn.

Í rannsókn málsins upplýstist, að í ágústlok 1949 hafði Lárus Bjarnason látið ákærða Svein fá 12000 króna tékka, útgefinn 24. ágúst 1949 af ákærða Jónasi til hans sjálfs eða eftir framsali. Tilefnið kveða þeir hafa verið þetta:

Í ágúst ræddust þeir ákærði Sveinn og Lárus við um möguleika á því, að sá fyrrnefndi flytti hey fyrir Laxnesbúið í Mosfellssveit, en Lárus veitti því þá forstöðu. Að því er virðist í annað skipti, þegar þeir hittust, gaf ákærði Sveinn Lárusi í skyn, að hann kynni að geta fest kaup á vörubifreið fyrir innan við 12000 krónur, að því er ákærði Sveinn telur, en fyrir um 15000 krónur, að því er Lárus telur. Nokkrum dögum eftir að ákærðu Sveinn og Jónas hittust heima hjá Lárusi á Víðimel 62, eins og fyrr er rakið, hittust þeir ákærði Sveinn og Lárus á förnum vegi hér í bænum, og minntist sá fyrrnefndi þá á heyflutningsmálið og bifreiðarútvegun.

Líklega sama dag kveðst Lárus hafa farið til ákærða Jónasar á lækningastofu hans í Kirkjuhvoli til að innheimta rekstrarfé til Laxnesbúsins, að

upphæð 40000 krónur, hjá honum, sem hann hafi átt eftir ógreitt af 60000 króna loforði. Samtalið við ákærða Svein um daginn hafi verið honum aukin hvatning til að fara til ákærða Jónasar, því að hann hafi séð möguleika á því að fá hluta af hinu áðurgreinda ógreidda rekstrarfé, með því að ákærði Jónas lánaði ákærða Sveini fé vegna bifreiðarútvegunar, sem hann endurgreiddi svo síðar til Laxnesbúsins. Hann hafi hitt ákærða Jónas og innt hann eftir greiðslu til búsins og minnzt um leið á samtal sitt við ákærða Svein. Ákærði Jónas hafi þá sagt, að ákærði Sveinn væri mjög leiður eða „deprimeraður" út af hinu meinta fóstureyðingarmáli og að hann vildi gera eitthvað fyrir hann. Lárus kvaðst þá hafa sagt honum, að ákærði Sveinn hafi áhuga á að ná sér í vörubifreið til að aka í atvinnuskyni, sem hann myndi svo geta ekið fyrir Laxnesbúið. Ákærði Jónas hafi þá sagt, að hann myndi geta lánað ákærða Sveini 12000 krónur af sínu fé í þessu skyni, og skyldi lánið endurgreiðast Laxnesbúinu sem hluti af rekstrarfé hans. Lárus kveðst þá hafa minnzt hins meinta fóstureyðingarmáls og haft orð á því, hvort ákærði Jónas vildi ekki hafa beint samband við ákærða Svein um peningaafhendingu og tala við hann um málið. Ákærði Jónas hafi þá sagt, að þetta væri allt í lagi, greint mál væri búið. Lárus kveðst þá hafa látið það gott heita. Næsta dag hafi hann lánað tékkeyðublað ákærða Jónasi, sem ritað hafi 12000 króna tékka á það og afhent honum hann. Hafi það verið 12000 króna tékkinn á lögregluréttarskjali nr. 27. Samkomulag hafi orðið á milli þeirra um, að Lárus tæki við skuldaviðurkenningu ákærða Sveins og sæi um innheimtu skuldarinnar, sem færi beint til Laxnesbúsins.

Ákærði Jónas kannast við þessa komu Lárusar til sín og kveður, að hún hafi sennilega verið eftir það, að hann (ákærði Jónas) og ákærði Sveinn hittust, og talið hafi borizt að því, hvort ekki mundi vera hægt fyrir ákærða Jónas að hitta ákærðu Guðrúnu hér í bænum til að fá staðreynt hið rétta um lögregluréttarskjal nr. 17 og önnur atriði málsins. En ákærði Jónas hefur í mörgu borið á annan veg en Lárus frá greindu móti þeirra. Hann kveður, að Lárus hafi skýrt sér frá því, að Laxnesbúið hafi lengi vantað tilfinnanlega vörubifreið, en ákærði Sveinn, sem muni þá hafa verið farinn að vinna við búið, vissi af vörubifreið, sem væri til sölu á 12000 krónur. Hafi Lárus talið mjög þýðingarmikið, ef búið gæti fengið þessa bifreið til afnota, og myndi ákærði Sveinn þá geta ekið henni. Það gæti einnig komið til mála, að ákærði Sveinn eignaðst bifreiðina og æki henni síðan í þágu búsins, en búið skorti fé til að geta fengið bifreiðina, en ekki hafi verið minnzt neitt á fjárhagsástæður ákærða Sveins. Nú kveður ákærði Jónas, að svo hafi viljað til, að hann hafi verið búinn að samþykkja víxil, að upphæð um eða nokkuð yfir 60000 krónur, vegna hlutabréfakaupa í Laxnesbúinu þá um vorið, og muni hann hafa átt að falla í gjalddaga 1. nóvember 1949. Lárus hafi nú spurt hann að því, hvort hann vildi leggja fram 12000 krónur til vörubifreiðarkaupa, og hafi hann orðið við því. Ekkert hafi verið ákveðið um, hvort búið eða ákærði Sveinn yrði eigandi bifreiðarinnar, en ákærði Jónas kveðst hafa gengið eftir því, að 12000 króna greiðslan yrði lán frá hans hendi og að

Lárus stæði ábyrgur fyrir endurgreiðslu þess til hans. Ákærði Jónas kveðst ekki minnast þess, að hann hafi haft orð á því, að ákærði Sveinn væri mjög leiður eða „deprimeraður" út af hinu meinta fóstureyðingarmáli, að hann vildi gera eitthvað fyrir ákærða Svein, að Lárus hafi haft orð á því, hvort ákærði Jónas vildi ekki hafa beint samband við ákærða Svein um afhendingu á 12000 krónunum til hans og tala við hann um málið, en að hann hafi þá sagt, að þetta væri allt í lagi, hið meinta fóstureyðingarmál væri búið. En ákærði Jónas kveður, að þegar Lárus hafi minnzt á þann möguleika, að bifreiðin yrði keypt handa ákærða Sveini, hafi hann sagt, að ákærði Sveinn væri alls góðs maklegur eða eitthvað á þá leið. Næsta dag hafi hann gefið út 12000 króna tékk, lögregluréttarskjal nr. 27 í málinu, og afhent Lárusi hann.

Morguninn eftir afhenti Lárus tékkann ákærða Sveini, sem gaf honum bráðabirgðakvittun á pappírsservíettu fyrir móttöku tékkans. Lárus kveður, að ákærði Sveinn hafi spurt að því, hvers vegna ákærði Jónas væri útgefandi tékkans, og hann þá svarað, að peningarnir væru frá ákærða Jónasi og væri allt í lagi með það. Nokkrum dögum síðar, eða 3. september, gaf ákærði Sveinn Lárusi nýja kvittun fyrir 12000 krónunum, og stóð í henni, að hann hefði fengið peningana að láni hjá Lárusi. Ákærði Sveinn keypti nú vörubifreið og vann með hana í Laxnesbúinu og fyrir það um tíma, en fékk þá einnig greidda peninga sem laun frá búinu.

Ákærði Grímur var laus látinn úr gæzluvarðhaldi 24. sept., Lárus 27. sept. og ákærðu Jónas, Guðrún og Sveinn 3. október.

III. Læknaframburðir.

Ákærða Guðrún Ólafsdóttir var undir eftirliti próf. Guðmundar Thoroddsens, yfirlæknis handlækningadeildar Landsspítalans, á meðan hún var á spítalanum samkvæmt því, sem greint er frá í I. hér að framan. 28. apríl f. á. gaf próf. Guðmundur svohljóðandi skýrslu:

„Þann 26. þ. m., kl. 19, skoðaði ég eftir beiðni sakadómarans í Reykjavík stúlkuna Guðrúnu Ólafsdóttur frá Selfossi, en kært hafði verið yfir því, að framkallað hefði verið hjá henni fósturlát þá um morguninn, kl. 10—11.

Engin blæðing var sýnileg á getnaðarfærunum að utan, en lítilsháttar blóðvætl var innst í leggöngum. Leggangahluti legsins er mjúkur og liturinn dekkri en eðlilegt er, þar sem ekki er um barnsþykkt að ræða. Legopið er nokkuð útvíkkað, en ekkert rifið upp í það og engin sýnileg för eftir tengur. Farið var með venjulega „tampontöng" (Þvermál c. 4 mm) upp í leghálsgöngin, og gekk hún greiðlega upp, en varla lengra en upp undir innra legop, og þótti ekki ráðlegt að fara með annað verkfæri alla leið inn í leghol, ef um barnsþykkt skyldi vera að ræða.

Það var þreifað um legið, sem virtist lítið eitt stækkað, nokkuð mjúkt á þörtum og vel hreyfanlegt.

Mér þykir ekki sennilegt, að þenna dag hafi verið tæmt út egg með fóstri hjá þessari stúlku, til þess eru leghálsgöng alltof þröng, þegar

ofar dregur. Ómögulegt er að segja um það, hvort farið hefur verið upp í legið með verkfærum.

Sennilegt má telja, að stúlkan sé vanfær vegna tíðateppu, stækkunar í legi og litarbreytingum, en önnur þykktareinkenni finnast ekki, t. d. ekki vökvi í brjóstum.

Stúlkan hefur síðan legið í handlækninisdeild Landsspítalans. Hún hefur haft nokkra verki neðst í kvið og lítilsháttar blæðingar um leggöng, en egghlutar hafa ekki gengið niður."

30. apríl gaf próf. Guðmundur nýja skýrslu í framhaldi af fyrri skýrslu sinni, og segir þar svo:

„Stúlkan fékk sótthita kvöldið eftir, að hún kom í spítalann, fékk því strax penicillin, og féll sótthitinn brátt og er nú alveg horfinn.

Í fyrrakvöld kom frá henni stykki, sem líktist eggbelgjum með kögri. Var það sent til rannsóknar í Rannsóknarstofu háskólans, og kom þá í ljós, að þarna var um egghluta að ræða, og sýnir það ótvírætt, að stúlkan hefur verið barnshafandi. Nánari lýsing frá Rannsóknarstofu háskólans segir:

„Sent er óreglulega lagað vefjarstykki, sem mælist ca. 5½ cm á lengd, ca. 3 cm á breidd og ca. 1 cm á þykkt. Yfirborðið er á allstóru svæði þakið kögurlíkum smátotum. Þegar skorið er gegnum vefinn, er hann ýmist rauðgráleitur eða dökkrauðbrúnleitur, blóðhlaupinn. Vefurinn er fremur linur átöku.

Smásjárskoðun: Við smásjárskoðun sjást hlutar af decidua bæði spongiosa og compacta.

Einnig sjást greinilegir villi chorii með aðskildum syncytial og langhans lögum.

Um allan vefinn er infiltratation af segm. leucocytum, sem á blettum verður mjög þétt. Á stöku stað sjást degenerativ og necro-biotiskar breytingar í vefnum.

Hér er án alls efa um egghluta að ræða.

Hist, diagnosis: Inficeraðir egghlutar."

3. maí staðfesti próf. Guðmundur þessar skýrslur sínar í lögreglurétti og gat þess, að hann hefði ekki séð stykkið, sem kom frá ákærðu Guðrúnu fyrr en daginn eftir, að það skeði. Honum var gerður kunnur framburður ákærða Jónasar um sár, sem hann hafi séð á rönd legops ákærðu Guðrúnar. Kveðst hann hafa athugað hana vandlega 27. apríl, þ. á m. legop hennar, og ekki fundið neitt sár eða „erosion" í legopinu, hvorki á rönd þess eða annars staðar, enda hefði hann getað um það í fyrri skýrslu sinni, ef svo hefði verið. Þá taldi hann, að eftir stærð og ásigkomulagi legsins væri sennilegast, að ákærða Guðrún hefði verið á öðrum mánuði meðgöngutímans, þegar hún kom á spítalann. Legopið og neðri hluti leghálsganganna hefði verið óeðlilega víð, en hann gæti ekki fullyrt neitt um, hvort útvíkkun þessi hefði verið gerð með verkfærum eða, ef til vill, stafað af byrjandi sjálfkrafa fósturláti (spontan abort). Slímtappi hefði ekki verið í neðra legopinu. Hugsanlegt væri, að efri hluti leghálsins hefði dregizt saman frá því, að ætla hafi mátt, að hann hefði

verið útvíkkaður, og þar til skoðunin fór fram um kvöldið, ef um litla útvíkkun hefði verið að ræða.

Þá voru 25. maí eftirfarandi spurningar lagðar fyrir prof. Guðmund:

1. Hagar kærði rétt og eðlilega, eftir því sem á stóð, rannsókn sinni á hinni vanfæru konu, eins og hann lýsir vinnubrögðum sínum, ef ætlun hans var sú ein að staðreyna, hvort hún væri vanfær?
2. Að hverju leyti eiga áhöld þau, sem kærði telur sig hafa farið með inn í fæðingarveg konunnar, rétt á sér við venjulega athugun á því, hvort kona sé vanfær?
3. Hafði kærði rétt til að fullyrða, eftir þá rannsókn á konunni, sem hann telur sig hafa framkvæmt, „að hún væri alls ekki barnshafandi?"
4. Er líklegt, að þau þykktareinkenni á leggangahluta legs konunnar, sem kom í ljós á Landsspítalanum við athugun samdægurs, hafi farið fram hjá æfðum lækni við jafngrandgæfilega skoðun á þeim hluta legsins, sem kærði lýsir?
5. Er hugsanlegt, að „sár (erosiones)", sem kærði telur hafa verið umhverfis legop konunnar, hafi verið horfin, er hún var athuguð á Landsspítalanum sama dag?
6. Mundu slíkar erosiones hafa gefið eðlilegt tilefni til þeirrar áhaldanotkunar, sem kærði lýsir?
7. Verður fósturláti komið af stað með þeim áhöldum, sem kærði telur sig hafa farið með inn í fæðingarveg konunnar?
8. Eru ummerki þau, sem fundust við athugun konunnar á Landsspítalanum, svo og á því, sem frá henni kom, eins og búast mætti við, ef fósturláti hefði verið komið af stað árdegis 26. f. m. og með greindum eða svipuðum áhöldum:
9. Eru nokkur ummerkjanna eða önnur atvik, er fram hafa komið við rannsókn málsins, sem benda til hins gagnstæða frá læknisfræðilegu sjónarmiði skoðað?
10. Fær það staðizt eftir viðurkenndum læknisreglum að fara með ósótthreinsuð áhöld að konunni á þann hátt, sem ákærði telur sig hafa gert sjálfur, auk þess með ósótthreinsaðar og óhanzkavarðar hendur, og þó að ekki hefði verið um annað að ræða en rannsókn á því, hvort konan var vanfær, en með sérstöku tilliti til þess, að til greina kom að áliti ákærða „byrjun á tíðum eða byrjandi fósturlát?"

Þessum spurningum svaraði prof. Guðmundur þannig:

„Svar við 1. spurningu:

Nei. Varla er hægt að búast við því að geta fundið barnsþykkt, ekki lengra á veg komna, og því síður útiloka hana með því einu að þreifa með hendi á kvið konunnar. Skoðun á leggöngum og leggangahluta legsins sýnir aðeins litarbreytingar, og er það óábyggilegt þykktareinkenni nema til stuðnings og samanburðar við önnur einkenni.

Svar við 2. spurningu:

Legspegill (speculum) á rétt á sér og sömuleiðis kúlutöng, sem aðeins

er notuð til þess að þerra með. Kanni (sonda) er að jafnaði ekki notaður.

Svar við 3. spurningu:

Nei, samanber 1. svar.

Svar við 4. spurningu:

Litarbreytingar á fyrstu mánuðum meðgöngutímans eru oft ekki meiri en það, að álitamál getur verið, hvernig eigi um að dæma.

Svar við 5. spurningu:

Nei, greinlegar „erosiones" hverfa ekki svo skyndilega.

Svar við 6. spurningu:

Sár á leggangahluta legsins, sem læknir er ekki viss um, hvers kyns eru, geta gefið tilefni til þess að kanna þau nánar með verkfærum.

Svar við 7. spurningu: Já, það mun vera hægt.

Svar við 8. spurningu: Já, ef farið hefði verið inn í leghol með kanna og eggið skaddað.

Svar við 9. spurningu:

Já, verið gæti um sjálfkrafa (spontan) fósturlát að ræða, ekki sízt ef blóð hefur verið í leggöngum konunnar, þegar ákærði skoðaði hana um morguninn.

Svar við 10. spurningu:

Telja má hættulaust að fara með hrein verkfæri og fingur, þótt ósótthreinsuð séu rétt áður, inn í leggöng vanfærrar konu eða konu með byrjandi tíðir. En við byrjandi fósturlát er ekki tilhlýðilegt annað en að gæta fyllstu sóttvarnarráðstafana. Umrædd kona mun ekki hafa haft sýnilega blæðingu á ytri getnaðarfærum, annars hefði hún varla farið til læknis í því skyni að láta framkalla fósturlát, og af réttarskjölum verður ekki séð, að læknirinn hafi orðið var við blóð, fyrr en búið var setja inn legspegil."

Ólafur Bjarnason, aðstoðarlæknir á Rannsóknarstofu háskólans, framkvæmdi rannsóknina á stykki því, sem kom frá ákærðu Guðrúnu, og hefur hann staðfest lýsingu rannsóknarstofunnar, sem tekin er upp í skýrslu prófessors Guðmundar 30. apríl. Þá gaf Ólafur 19. maí skýrslu í málinu, þar sem segir:

„Við fyrri skoðun og eins við endurtekna skoðun í dag var ekki unnt að greina fóstur í vefjarstykkinu.

Það eina, sem hægt var að styðjast við til ákvörðunar á aldri eggsins, var útlit villi chorii. Rannsóknum í fósturfræði ber yfirleitt saman um, að syncytiallagið og langhansfrumulagið á villi sé ekki unnt að greina hvort frá öðru lengur en fyrstu 4 mánuði fósturlífsins. Í því tilfelli, sem hér ræðir um, voru þessi lög greinilega aðskilin, og getur eggið því ekki hafa verið eldra en 4 mánaða.

Nánari aldursákvörðun á egghlutanum tel ég mér ekki fært að gera með rannsókn á áðurnefndu vefjarstykki."

Skýrslu þessa hefur Ólafur staðfest í lögreglurétti og tók þá fram, að ekki væri unnt að tilgreina lágmarksaldur egghlutanna.

Ákærða Guðrún hefur borið það, að hún hafi orðið vör við, þegar umrætt stykki kom, en það hafi komið niður með þvagi.

30. maí 1949 var kveðinn upp úrskurður í lögregluréttinum um, að Læknaráð léti réttinum í té umsögn þess um svör prófessors Guðmundar Thoroddsens við áðurgreindum 10 spurningum. Réttarmáladeild Læknaráðsins sendi umsögn, sem Læknaráð staðfesti 23. júní 1949 sem álitsgerð Læknaráðs. Ályktun réttarmáladeildarinnar er svohljóðandi:

„Réttarmáladeild fellst á svör yfirlæknis handlæknisdeildar Landsspítalans við öllum spurningunum, að undanteknum svörum við 1., 2., 4. og 9. spurningu. Við þau svör hans gerir réttarmáladeild eftirfarandi athugasemdir:

Ad. 1. Venjuleg athugun um barnsþykkt er fólgin í því að þreifa með annarri hendi á kviði konunnar og fingri hinnar handarinnar í gegnum leggöngin. Rétt þykir að taka fram, að slík athugun hefur ekki verið gerð af sakborningi.

Ad. 2. Legspegill á rétt á sér til viðbótarathugunar, ef ekki fæst úr skorið við beggja handa þreifingu, og kúlutöng er aðeins notuð til að þerra með, en kanni er ekki notaður.

Ad. 4. Samkvæmt lýsingu yfirlæknisins og lýsingu sakbornings á útliti legopsins virðist svo sem litarbreyting og mýkt leghlutans hafi verið nægilega greinileg til þess, að æfðum lækni ætti að detta í hug, að konan væri þunguð, einkum ef athugunin er gerð í þeim tilgangi.

Ad. 9. Réttarmáladeild vill taka það fram, að hið eina, sem fram hefur komið í málinu, sem bent gæti í gagnstæða átt, er framburður sakbornings um, að hann hafi séð blóð í leggöngunum. Ekkert annað hefur komið fram, sem bendir til þess, að um sjálfkrafa fósturlát væri að ræða. Við sjálfkrafa fósturlát byrjar leghálsinn að víkka ofan frá, en við skoðun yfirlæknisins kom í ljós, að efri hluti legopsins var ekki nægilega víkkaður fyrir töngina, sem hann notaði. Það mælir gegn sjálfkrafa fósturláti. Blóð í leggöngum konunnar bendir ekki sérstaklega á sjálfkrafa fósturlát, þar sem ýmsar orsakir geta legið til slíks. Ekkert hefur komið fram, sem gefið gæti aðra skýringu á umræddum verksummerkjum, og ekki er neinum einkennum lýst á konunni, sem bent gætu á byrjandi sjálfkrafa fósturlát."

Enn fremur segir réttarmáladeildin: „Samkvæmt 4. gr. laga um læknaráð var Guðmundur prófessor Thoroddsen kvaddur á fund deildarinnar, áður en málið var afgreitt, og féllst hann á þær athugasemdir, sem deildin gerði við svör hans."

Með bréfi, dags. 5. október, leitaði lögregluréttúrinn að nýju umsagnar Læknaráðs og þá um, hvort hin frekari rannsókn, sem hefði farið fram í málinu, eftir að ráðið hafði látið uppi álit sitt um það, haggaði í nokkru fyrri álitsgerð ráðsins í því, og væri svo, þá í hvaða atriðum. Ályktun réttarmáladeildar Læknaráðs, sem ráðið staðfesti sem álitsgerð sína 14. október, var sú, að upplýsingar þær, sem komið hefðu fram í málinu, síðan álitsgerð ráðsins var afgreidd 23. júní, væru ekki þess eðlis, að deildin sæi ástæðu til þess að breyta nefndri álitsgerð.

19. desember bar prófessor Guðmundur Thoroddsen í tilefni af framburði ákærðu Guðrúnar 29. september um klæðaföll hennar og verki, að ómögu-

legt væri að segja með neinni vissu, hvort fósturlát hafi verið byrjað hjá henni, eftir þeim einkennum, sem hún lýsti þar, en hann tók fram, að brúnleit klæðaföll, þar sem ekki væri um neina meðalanotkun að ræða í leggöngum, bentu ótvírætt á smávegis blæðingu og það ásamt verkjunum yrði að álítast, að styddi allverulega tilgátu um sjálfkrafa fósturlát.

Talsmaður af hálfu Jónasar óskaði jafnframt eftir því, að prófessor Guðmundur svaraði eftirfarandi spurningum:

1. Eru líkur til, að læknir geti útvíkkað leghálsinn án notkunar verkfæra?

2. Getur útvíkkun í tilfelli því, sem hér liggur fyrir á leghálsi, átt sér stað án þess að vera af mannavöldum? Ef svo er, til hvers bendir hún þá?

3. Telur vitnið nauðsynlegt að útvíkka leghálsinn til að koma inn kanna þeim, sem fyrir liggur í málinu?

4. Telur vitnið mögulegt að valda útvíkkun með kanna þessum?

Próf. Guðmundur svaraði spurningunum þannig:

1. Nei.

2. Fyrri spurning: Já. Seinni spurning: Útvíkkun á leghálsi, sem ekki er af mannavöldum, bendir til þess, að eitthvað sé inni fyrir í leginu, sem legið vilji losna við, t. d. við byrjandi fæðingu eða fósturlát.

3. Nei.

4. Nei.

Með bréfi, dags. 22. desember, leitaði lögregluréttúrinn að nýju umsagnar Læknaráðs og þá um, hvort hin enn frekari rannsókn, sem fram hefði farið í málinu, eftir að ráðið lét uppi álit sitt um það 14. október, haggaði í nokkru fyrri álitsgerð ráðsins í því og ef svo væri, þá í hvaða atriðum. Ályktun réttarmáladeildar Læknaráðs, sem ráðið staðfesti 29. desember, var sú, að deildin teldi, að réttarrannsóknir þær, sem fram hefðu farið í málinu, síðan ráðið hafði það seinast til meðferðar 14. október, hefðu ekki leitt neitt það í ljós, sem haggaði fyrri álitsgerðum ráðsins.

Nú barst lögregluréttinum frá Dómsmálaráðuneytinu tvær nýjar skýrslur prófessors Guðmundar Thoroddsens. Var önnur dags. 13. jan. s.l. og hljóðaði svo:

„Við skoðun á Guðrúnu Ólafsdóttur, Selfossi, sama dag og kært hafði verið yfir því, að framkvæmt hefði verið fósturlát hjá henni, 26. apríl 1949, kom það í ljós, að engin för sáust á leggangshluta legsins eftir tengur. Mjög ósennilegt má telja, að svo hefði verið, ef útvíkkarar (dilatatores) hefðu verið notaðir til útvíkkunar á leghálsinum, ekki sízt þar sem þarna var um konu að ræða, sem vanfær var í fyrsta sinn."

Hin skýrslan var dags. 17. febrúar s.l., og segir þar:

„Það hefur alltaf verið mín skoðun, að fósturlát Guðrúnar Ólafsdóttur hafi getað komið og orðið sjálfkrafa (spontant), og það því fremur, ef stúlkan hefur haft blæðingar eða blóðuga útferð, áður en hún kom til læknisins (sbr. rannsókn í sept.—okt. 1949).

Eins og ég hef áður gefið vottorð um, er ekki hægt að útvíkka leghálsinn án þess að nota til þess kúlutengur og útvíkkara (dilatatores). Ég sá engin merki eða einkenni eftir slík áhöld á leghálsi stúlkunnar, þegar

ég skoðaði hana 26. apríl 1949, og þykir því mjög ósennilegt, að slík áhöld hafi verið notuð.

Hvað því viðvíkur að nota kanna við rannsókn á vanfærri konu, þá segi ég, að kanni væri að jafnaði ekki notaður, enda er það ekki gert, ef allt virðist annars eðlilegt. En auðvitað má nota kanna til athugunar á öðru, sem grunsamlegt þykir, t. d. erosiones, er liggja venjulega í nánd við ytra legopið.

Að öðru leyti vil ég vísa til svara minna 26. maí 1949 við spurningum sakadómara, dags. 23. maí 1949."

27. febrúar s.l. staðfesti próf. Guðmundur báðar þessar skýrslur sínar í lögregluréttinum. Að ósk talsmanns ákærða Jónasar voru eftirfarandi tvær spurningar lagðar fyrir prófessor Guðmund:

„1. Telur vitnið líklegt, að læknir, sem hefði ætlað að framkvæma fósturlát, mundi hafa til þess notast við kanna þann, sem um ræðir í málinu?

2. Ef kanni þessi hefði verið notaður til að framkalla fósturlát, hefði þá verið eðlilegt að nota til viðbótar kúlutöng til að draga fram legið."

Prófessor Guðmundur svaraði fyrri spurningunni neitandi, en þeirri síðari játandi. Þó tók hann fram út af orðalagi niðurlags álitsgerðar réttarmáladeildar Læknaráðs frá 23. júní, að það beri ekki að skilja sem svo, að hann hafi viljað falla frá eða breyta áliti sínu í málinu, enda komi það fram í síðari skýrslum hans í málinu.

Sama dag báru læknarnir Halldór Hansen og Jón Gunnar Nikulásson vitni í málinu.

Halldór Hansen staðfesti það, sem hann hafði áður sagt í bréfi til talsmanns ákærða Jónasar, að hann gæti ekki betur séð en að ályktun prófessors Guðmundar Thoroddsens í skýrslu hans 13. janúar væri bæði varfærnisleg og rétt. Þá óskaði talsmaður ákærða Jónasar, að Halldór svaraði tveimur áðurgreindum spurningum, sem lagðar voru 27. febrúar fyrir prófessor Guðmund Thoroddsen. Svar Halldórs var þetta:

„1. Persónulega hefði ég ekki treyst mér til þess að framkvæma fósturlát með kanna þessum, sem um ræðir í málinu og mér er sýndur hér í réttinum.

2. Já, að sjálfsögðu."

Talsmaður ákærða Jónasar hafði beðið Jón Gunnar Nikulásson með bréfi, dags. 16. janúar, um að svara eftirfarandi spurningum:

„1. Getur bimanuel-rannsókn á konu, sem grunur er um, að sé þunguð, aukið hættu á, að byrjandi abort örvist?

2. Er réttmætt undir vissum kringumstæðum að nota kanna við rannsókn í leggöngum (t. d. erosiones á portio).?

3. Er útlitsbreyting á slímhimnum í vagina, servix og portio ásamt mýkt leghluta nægjanlegt til þess að dæma um, hvort um graviditet er að ræða eða eigi?

4. Hver teljið þér einkenni byrjandi sjálfkrafa fósturláts?

5. Ef kona er vanfær og hefur á meðgöngutímanum blæðingu í leggöngum, hverjar geta orsakir þess verið og til hvers bendir það?

6. Getur sterk geðshræring valdið sjálfkrafa aborti?"

Jón Gunnar hafði svarað spurningunum í bréfi, dags. 17. janúar, þannig:

„1. Þessari spurningu verður að svara játandi.

2. Já, t. d. ef sár er á leghálsi, getur það gefið nokkrar upplýsingar um, hvort það sé illkynjað eða ekki.

3. Ekki eitt sér.

4. Blæðingu gegnum leggöng og verkir í kviðarholi neðst og í baki, annað hvort eða hvort tveggja saman.

5. Ef vanfær kona hefur blæðingu frá leggöngum eða leghálsi eða blæðingin kemur frá leginu, og er þá hætta á, að fósturlát sé í aðsigi.

6. Útilokað er það ekki."

Þessi svör staðfesti Jón Nikulásson í lögregluréttinum, þá svaraði hann spurningunum tveimur, sem lagðar voru 27. febrúar fyrir prófessor Guðmund Thoroddsen, þannig:

„1. Vitnið telur það ekki líklegt og árangur óvísan.

2. Það hefði verið skynsamlegt að nota einnig kúlutöng, þar sem kanninn er svo stuttur."

Þegar hér var komið, hafði Dómsmálaráðuneytið sent réttargerðirnar til landlæknis og hann sent því síðan umsögn sína, dags. 4. febrúar, um meinta ólöglega fóstureyðingu af hálfu ákærða Jónasar Sveinssonar. Í umsögn sinni taldi landlæknir, að hin læknisfræðilega hlið málsins væri eftir atvikum þegar svo upplýst, að um það yrði tæplega bætt hér eftir með frekari rannsókn, og væri ástæðulaust að draga málshöfðun þess vegna.

Með bréfi, dags. 13. marz, leitaði lögregluréttarinn enn umsagnar Læknaráðs og þá um það, hvort rannsókn málsins, síðan ráðið samdi síðast álitsgerð í því, haggaði í nokkru fyrri álitsgerðum þess, svo og hvort ráðið hefði eitthvað að athuga við vottorð og framburði læknisfróðra vitna í málinu eftir álitsgerð ráðsins 23. júní, og væri svo, þá í hverju það væri fólkið. Í ályktun réttarmáladeildar Læknaráðs, sem ráðið staðfesti sem álitsgerð sína 23. marz, var komizt þannig að orði:

„Réttarmáladeild telur, að ekki hafi neitt það komið fram við síðustu rannsókn málsins, sem haggi fyrri álitsgerðum Læknaráðs. Að öðru leyti tekur deildin fram:

Með því að læknisvottorð þau, sem aflað hefur verið í málinu og lögð fram, síðan Læknaráð hafði það síðast til meðferðar, eru fyrst og fremst málfærslulegs eðlis, sér deildin sér ekki fært að taka almenna afstöðu til þeirra, þar sem hún telur alla málfærslu utan verksviðs ráðsins. Að svo miklu leyti sem dómarinn kynni enn að óska frekari læknisfræðilegra leiðbeininga Læknaráðs um einstök atriði málsins, verður deildin að telja sjálfsagt, eins og ævinlega, að það sé gert með því að leggja fyrir ráðið ákveðnar spurningar þar að lútandi."

Í framhaldsumsögn landlæknis, dags. 21. marz, til Dómsmálaráðuneytisins tjáði hann því eftirfarandi:

„Síðan ég lét ráðuneytinu í té umsögn mína um rannsókn þessa í fyrrnefndu bréfi, hefur mér við nánari athugun orðið ljóst, að einu atriði, er verulegu máli kann að geta skipt, hefur ekki verið nægilegur gaumur

gefinn. Á ég þar við vitnisburð yfirlæknis handlæknisdeildar Landsspítalans á réttarskjali 3, þar sem hann skýrir frá því, að kona sú, sem í hlut á, hafi fengið sótthita, kvöldið eftir að hún var lögð inn á spítalann, og enn fremur, að athugun Rannsóknarstofu háskólans hafi leitt í ljós, að egghlutar, sem gengu niður af konunni, hafi verið sýktir (inficeraðir). Tel ég ástæðu til, að rannsóknardómarinn afli nánari upplýsinga um þessa sóttveiki konunnar, 1) hve hár sótthitinn var, 2) hversu lengi hann stóð, 3) hvernig hann hagaði sér, 4) ennfremur hver lyf voru notuð og hvernig og loks, 5) hver orsök var talin til sótthitans. Að þessum upplýsingum fengnum, virðist mér, að rannsóknardómarinn ætti að leita fræðilegs álits um það, hverju ljósi þetta ástand konunnar og fósturs hennar kann að varpa á það, sem á undan hefur farið."

Í lögreglurétti 4. apríl lagði prófessor Guðmundur Thoroddsen fram endurrit af hitablaði ákærðu Guðrúnar frá veru hennar á Landsspítalanum 26.—30. apríl 1949. Það blað sýndi, að hiti hennar var þessi:

„26. apríl, að kvöldi 37.5°.

27. apríl, að morgni 38°, að kvöldi 38.5°.

28. apríl, að morgni 38°, að kvöldi 37.4°.

29. apríl, að morgni 37°, að kvöldi 36.5°.

30. apríl, að morgni 36.1°."

Prófessor Guðmundur kvað ekki hægt að segja með vissu um orsök sótthitans, en talið hafi verið sennilegt, að hann hafi stafað frá bólgu í getnaðarfærunum, og þá hafi strax verið byrjað á penicillini án þess að rannsaka getnaðarfærin nánar, sem hafi ekki þótt ástæða til, enda ekki að öllu talið hættulaust.

Með bréfi, dags. 14. apríl, leitaði lögregluréttarinn enn á ný umsagnar Læknaráðs og nú um svör prófessors Guðmundar Thoroddsens við spurningum landlæknis í fyrrgreindri framhaldsumsögn hans og hvort þau atriði, sem kæmu fram í þeim, haggaði að nokkru fyrri álitsgerðum ráðsins. Ennfremur óskaði rétturinn eftir því að fá svör Læknaráðs við þessum 5 spurningum:

„1. Ef um abortus provocatus væri að ræða í þessu tilfelli, benda þá ummerki, fundin á konunni, svo og á því, sem frá henni kom, til þess, að sú aðgerð hafi farið fram lege artis?

2. Ef svo er ekki, eru þá ummerkin eins og búast mætti við, ef hinni aðferðinni hefði verið beitt?

3. Mætti notast við umræddan kanna eða svipað áhald til að fara með upp í legið og skadda eggið, þannig að fósturlát leiddi af, og ef svo er, þá með eða án undangenginnar útvíkkunar á leghálsi.

4. Er nauðsynlegt að beita kúlutöng við þá aðgerð, sem um ræðir undir 3. tölulið?

5. Ef kúlutöng hefði verið beitt, hlutu þá að sjást merki eftir hana, er konan var skoðuð á Landsspítalanum?"

Í ályktun réttarmáladeildar Læknaráðsins, sem ráðið staðfesti sem álitsgerð sína 22. apríl, segir:

„Um svör yfirlæknis handlæknisdeildar Landsspítalans, Guðmundar prófessors Thoroddsens, vill réttarmáladeild taka þetta fram:

Prófessor Guðmundur Thoroddsen segist hafa gert ráð fyrir, að sótthitinn stafaði af bólgu í getnaðarfærunum, þar sem hann hafði sjálfur skoðað getnaðarfæri konunnar og ekki orðið var neinnar bólgu þar, verður að gera ráð fyrir, að hann með getnaðarfærum í þessu tilfelli eigi við legið. Þar sem sýktir (inficeraðir) egghlutar komu úr leginu, verður að teljast sannað, að um bólgu hafi verið að ræða þar. Engin skýring hefur komið fram í málinu um það, hvaðan sú sýking (infection) sé komin, ef hún stafar ekki af því, að farið hafi verið upp í legið með verkfæri. Það var með sérstöku tilliti til þessa, að deildin féllst á jákvætt svar prófessors Guðmundar Thoroddsens við 8. spurningu sakadómara í bréfi til héraðslæknisins í Reykjavík, dags. 23. maí 1949, sem síðan var beint til prófessorsins (rskj. nr. 10), sbr. fyrsta úrskurð Læknaráðs í þessu máli, dags. 23. júní 1949."

„Hinum spurningum sakadómara svarar deildin á þessa leið:

1. Nei.
2. Já.
3. Já, útvíkkun á leghálsi væri ekki nauðsynleg.
4. Nei.
5. Að öllum líkindum.

Réttarmáladeild telur samkvæmt framansögðu, að við framhaldsrannsókn málsins hafi ekkert komið fram, er haggi fyrri álitsgerðum ráðsins."

IV.

Ákærði Jónas Sveinsson lauk árið 1923 prófi í læknisfræði við Háskóla Íslands. Hann stundaði síðan framhaldsnám erlendis, og voru handlækningar sérgrein hans. Hann var héraðslæknir á Hvammstanga og Blönduósi á árunum 1923—1933. Hann hefur verið praktiserandi læknir hér í Reykjavík síðan 1933 og jafnframt yfirlæknir á sjúkrahúsinu „Sólheimar."

Verður nú athugað, hvort ákærðu hafa gerzt brotleg við þau ákvæði laga, sem mál er höfðað gegn þeim fyrir brot á.

Ákærði Jónas Sveinsson.

Samkvæmt álitsgerð Læknaráðs er venjuleg athugun um barnsþykkt fólgin í því að þreifa með annarri hendi á kviði konunnar og fingri hinnar handarinnar í gegnum leggöngin. Slíka athugun gerði ákærði Jónas ekki á ákærðu Guðrúnu.

Ákærði Jónas kveðst hafa farið með legspegil (speculum), kúlutöng og kanna inn í fæðingarveg ákærðu Guðrúnar. Nú telur Læknaráð, að við venjulega athugun á því, hvort kona sé vanfær, eigi legspegill rétt á sér til viðbótar athugunar, ef ekki fæst úr skorið við beggja handa þreifingu, og kúlutöng sé aðeins notuð til að þerra með, en kanni sé ekki notaður. Ákærði Jónas kveðst reyndar hafa farið með kannann í sár (erosion) í rönd legopsins, en prófessor Guðmundur Thoroddsen sá ekki þetta sár þrátt fyrir vandlega athugun sama dag.

Að áliti Læknaráðs og prófessors Guðmundar Thoroddsens má koma

af stað fósturláti með þeim áhöldum, sem ákærði Jónas telur sig hafa farið með inn í fæðingarveg ákærðu Guðrúnar. Þá telur Læknaráð og prófessor Guðmundur, að ummerki þau, sem fundust við athugun á ákærðu Guðrúnu á Landsspítalanum, svo og á því, sem kom frá henni, hafi verið eins og búast mætti við, ef fósturláti hefði verið komið af stað árdegis 26. apríl og með greindum eða svipuðum áhöldum, ef farið hefði verið inn í leghol með kanna og eggið skaddað.

Nú hefur ákærði Jónas borið, að hann hafi séð blóð í leggöngunum. Að áliti Læknaráðs er það hið eina, sem fram hefur komið, sem bendi til þess, að um sjálfkrafa fósturlát hafi verið að ræða. Við sjálfkrafa fósturlát byrjar leghálsinn að víkka ofan frá, en við skoðun Guðmundar Thoroddsens kom í ljós, að efri hluti legopsins var ekki nægilega víkkaður fyrir töngina, sem hann notaði. Það telur Læknaráð, að mæli gegn sjálfkrafa fósturláti. Þá bendi blóð í leggöngunum ekki sérstaklega á sjálfkrafa fósturlát, þar sem ýmsar orsakir geti legið til slíks, og ekki sé neinum einkennum lýst á ákærðu Guðrúnu, sem bent gætu á byrjandi fósturlát.

Þá hefur Læknaráð talið, að ef fóstri ákærðu Guðrúnar hafi verið eytt í greindu tilfelli, bendi ummerkin á henni svo og á því, sem kom frá henni, til þess, að sú aðgerð hafi ekki farið fram lege artis. Ummerkin séu eins og búast megi við, ef hinni aðferðinni hafi verið beitt. Notast hafi mátt við kanna þann, sem ræðir um í málinu, eða svipað áhald til að fara með upp í legið og skadda eggið, þannig að fósturlát leiddi af, og hafi útvíkkun á leghálsi ekki verið nauðsynleg og ekki heldur notkun kúlutangar. En hefði kúlutöng verið beitt, hefði að öllum líkindum sézt merki eftir hana, þegar ákærða Guðrún var skoðuð á Landsspítalanum.

Samkvæmt því, sem nú var greint, og samkvæmt framburði ákærðu Guðrúnar, studdum af framburðum vitnanna Þorsteins Þorsteinssonar og Guðna Halldórssonar og ákærða Sveins varðandi vilja hennar til eyðingar fóstursins, svo og samkvæmt framburði ákærða Jónasar sjálfs að öðru leyti þykir sönnun fengin fyrir því, að ákærði Jónas hafi með atferli sínu gerzt brotlegur gegn 216. gr. 2. mgr. almennra hegningarlaga nr. 19 12. febrúar 1940.

Upplýst er, að ákærða Guðrún hefur talið sig þurfa að greiða ákærða Jónasi verulega fjárhæð fyrir eyðingu fósturs hennar, en varhugavert þykir gegn eindreginni neitun ákærða Jónasar að telja nægilega sannað, að hann hafi framið verknað sinn í beinu ávinningsskyni.

Þá þykir ákærði Jónas með atferli sínu, sem rakið er hér að framan, hafa brotið gegn 6. gr. sbr. 18. gr. laga nr. 47 23. júní 1932 um lækningaleyfi o. fl.

Loks þykir sannað með framburði ákærða Jónasar sjálfs svo og framburðum ákærðu Sveins Halldórssonar, Gríms Thorarensens og Guðrúnar Ólafsdóttur, eins og þeir hafa verið raktir hér að framan, að ákærði Jónas hefur með útvegun lögregluréttarskjals nr. 17 og nr. 25 og notkun þeirra í málinu gerzt brotlegur gegn 147. gr. sbr. 22. gr. hegningarlaganna.

Hins vegar þykja ekki vera nægar sannanir fram komnar fyrir því,

að fyrrgreindur 12000 króna tékki hafi verið greiðsla frá ákærða Jónasi til ákærða Sveins fyrir hjálp hans við útvegun nefndra skjala.

Ákærða Guðrún Ólafsdóttir.

Með framburði ákærðu Guðrúnar Ólafsdóttur sjálfrar svo og að öðru leyti með tilvísun til þess, sem nú var sagt um atferli ákærða Jónasar, er sannað, að ákærða Guðrún hefur með háttsemi sinni brotið gegn 216. gr. 1. mgr. hegningarlaganna.

Ákærði Sveinn Halldórsson.

Með eigin játningu ákærða Sveins Halldórssonar sjálfs svo og framburðum annarra hinna ákærðu, eins og hvort tveggja er nánar rakið hér að framan, er sannað, að ákærði Sveinn hefur með þátttöku sinni í útvegun lögregluréttarskjala nr. 17 og 25, sem hann vissi, að ætluð voru til notkunar í málinu, gerzt brotlegur gegn 147. gr. sbr. 22. gr. hegningarlaganna.

Ákærði Grímur Thorarensen.

Með eigin játningu ákærða Gríms Thorarensens og framburðum annarra hinna ákærðu, eins og hvort tveggja er rakið nánar hér að framan, er sannað, að ákærði Grímur hefur með þátttöku sinni í útvegun lögregluréttarskjals nr. 17, sem hann vissi, að ætlað var til notkunar í málinu, gerzt brotlegur gegn 147. gr. sbr. 22. gr. hegningarlaganna.

Refsing ákærða Jónasar Sveinssonar þykir með hliðsjón af 77. gr. 1. mgr. hegningarlaganna og eftir atvikum að öðru leyti hæfilega ákveðin fangelsi í 8 mánuði.

Refsing ákærðu Guðrúnar Ólafsdóttur þykir hæfilega ákveðin fangelsi í 3 mánuði, en eftir atvikum þykir mega ákveða, að fullnustu refsingarinnar skuli fresta og hún niður falla að 2 árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði skilorð VI. kafla hegningarlaganna nr. 19 12. febrúar 1940 haldin.

Refsing ákærða Sveins Halldórssonar þykir með hliðsjón af 77. gr. 1. mgr. hegningarlaganna og eftir atvikum að öðru leyti hæfilega ákveðin fangelsi í 3 mánuði.

Refsing ákærða Gríms Thorarensens þykir hæfilega ákveðin varðhald í 2 mánuði. Gæzluvarðhaldsvist ákærða Gríms frá 20.—24. september 1949 skal samkvæmt 76. gr. hegningarlaganna koma með fullri dagatölu til frádráttar refsingu hans.

Eigi þykja efni standa til, að gæzluvarðhaldsvist ákærðu Jónasar, Guðrúnar og Sveins komi refsingu þeirra til frádráttar.

Samkvæmt 68. gr. 3. mgr. hegningarlaganna ber að svipta ákærða Jónas Sveinsson kosningarrétti og kjörgengi til opinberra starfa og til annarra almennra kosninga frá birtingu dóms þessa.

Þá ber samkvæmt 68. gr. 1. mgr. hegningarlaganna og 18. gr. laga nr. 47 23. júní 1932 að svipta ákærða Jónas Sveinsson lækningaleyfi, og þar sem engar málsbætur eru sjáanlegar fyrir framangreindu atferli hans, þykir hæfilegt að svipta hann lækningaleyfi í 5 ár frá birtingu dóms þessa að telja.

Ákærða Jónasi Sveinssyni ber að greiða talsmanni sínum í málinu, hrl. Eggert Claessen, í málsvarnarlaun kr. 2000.00. Ákærðu Guðrúnu Ólafsdóttur ber að greiða talsmanni sínum í málinu, hdl. Guðjóni Hólm Sigvaldasyni, ákærða Sveini Halldórssyni talsmanni sínum, hrl. Theódór B. Lindal, og ákærða Grími Thorarensen talsmanni sínum, hrl. Agli Sigurgeirssyni, kr. 800.00 hverjum í málsvarnarlaun. Annar kostnaður málsins greiðist þannig, að ákærði Jónas Sveinsson greiði helming hans, en að öðru leyti greiði öll hin ákærðu hann in solidum.

Rekstur málsins hefur verið vítalaus.

Dómsorð:

Ákærði Jónas Sveinsson sæti fangelsi í 8 mánuði.

Ákærðu Guðrún Ólafsdóttir og Sveinn Halldórsson sæti hvort fangelsi í 3 mánuði, en refsingu ákærðu Guðrúnar skal fresta, og niður skal hún falla að 2 árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði skilorð VI. kafla almennra hegningarlaga nr. 19 12. febrúar 1940 haldin.

Ákærði Grímur Thorarensen sæti varðhaldi í 2 mánuði. Gæzluvarðhaldsvist hans frá 20.—24. september 1949 komi með fullri dagatölu til frádráttar refsingu hans.

Ákærði Jónas Sveinsson skal frá birtingu dóms þessa sviptur kosningarrétti og kjörgengi til opinberra starfa og til annarra almennra kosninga og ennfremur lækningaleyfi í 5 ár.

Ákærði Jónas Sveinsson greiði talsmanni sínum, hrl. Eggert Claessen, í málsvarnarlaun kr. 2000.00. Ákærða Guðrún Ólafsdóttir greiði talsmanni sínum, hdl. Guðjóni Hólm Sigvaldasyni, ákærði Sveinn Halldórsson talsmanni sínum, hrl. Theódór B. Lindal, og ákærði Grímur Thorarensen talsmanni sínum, hrl. Agli Sigurgeirssyni, kr. 800.00 í málsvarnarlaun hvert. Annan kostnað málsins greiði ákærði Jónas Sveinsson að hálfu, en að öðru leyti greiði öll hin ákærðu hann in solidum.

Dómi þessum skal fullnægja með aðför að lögum.